

Maraka Maraka Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Σεβε

Yesu fɔxɔrabira naanin nan Marigi Yesu a taruxun nun a falane σεβε Alaa Nii Sarijanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Muxune laxi a ra a Maraka a gbeen σεβεxi nen alogo Romi kaane xa denkeleya Yesu ma. A feene yeβaxi kiina nde yi alogo Romi kaane xa la Yesu senβen na. Yesu kabanako feen naxanye ligaxi, ne nan yeβaxi dangu Yesu xaranna ra Maraka gbeen kui.

Maraka Kitabun yireni ito σεβεxi nen ηεε tonge saxan ηɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Kitabun yireni ito Yesu rafu feen nan singe yeβama igeni. A mi a bari feen yeβama. Yesu dunuηa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nen a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nen. Maraka na nan yeβama Ningila Yesu kui. Dɔnxen na, a Yesu a sayaan nan yeβama e nun a rakeli fena sayani.

Yoni Marafu Tiina kawandina

Matiyu 3.1-12, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28

¹ Ningila Yesu a fe fɔlɔn ni ito ra, Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii Xεmεna.* ² A σεβεxi Nabi Esayi Kitabun kui, a naxa,

* **1:1:** Yesu yatεxi Alaa Dii Xεmεn na bayo a fafe mi toxi dunuηa yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Na feen σεβεxi Luka 1.34-35 nan kui.

“N nan n ma xeraan nasigama nen i yee ra,
a kiraan nafala i xa.

³ Muxuna nde xuiin minima tonbonni,
a naxa, ‘E kirani ton Marigin yee ra,
e kirane matinxin a xa!’ ”†

⁴ Nanara, Yoni yi mini kenenni tonbonni, a lu yamaan nafuyee igeni e tubi feen na Ala ma, a e kawandi, a e xa e xun xanbi so e yulubine yi, e yi rafu igeni alogo e yulubine xa xafari. ⁵ Yudaya kaane nun Yerusalen kaane birin yi siga a fema. E yi e ti e yulubine ra. A yi e rafu igeni Yuruden baani e tubi feen na. ⁶ Ngome xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma, a tagi xidixi kidin na. A yi baloma tuguminne nun kumin nan na. ⁷ A yi kawandin ba yamaan xa, a naxa, “Naxan fama n tan xanbi ra, na senben gbo dangu n tan na, n mi sa lan nen n xa findi a sankidin luti fulunna ra. ⁸ N tan e rafuma igen nin iki, koni a tan e rafuma Alaa Nii Sarijanxin nin.”

Yesu rafu fena igeni

Matiyu 3.13-4.11, Luka 3.21-22, 4.1-13

⁹ Na xanbi ra, Yesu yi fa sa keli Nasareti taani Galile yamanani. Yoni yi a rafu Yuruden baani. ¹⁰ Yesu yi a rakelima igeni waxatin naxan yi, a yi kore xonna to rabiye, Alaa Nii Sarijanxin yi godo a ma ganba sawurani. ¹¹ A yi fala xuiin me keli kore, a naxa, “N nafan Dii Xemen ni i tan na. I bata n kenen ki faji.”

¹² Na waxati yeteni, Alaa Nii Sarijanxin yi a rasiga tonbonni. ¹³ A yi lu na yi soge tonge naanin.

† 1:3: Esayi 40.3

Setana yi kata a xa a ratantan. Yesu nun burunna subene nan yi a ra. Malekane fan yi fa a mali.

Yesu yi muxu naanin xili

Matiyu 4.12-22, Luka 4.14-15, 5.1-11

¹⁴ E yelin xanbini Yoni se kasoon na, Yesu yi siga Galile yamanani. A sa Alaa falan Xibaru Fajin kawandin ba yamaan xa, ¹⁵ a naxa, “Waxatin bata a li, Alaa Mangayaan bata maso. E e xun xanbi so e hakene yi, e denkeleya n ma falan Xibaru Fajin ma.”

¹⁶ Awa, Yesu yi sigan tima Galile Daraan dexon ma waxatin naxan yi, a yexe suxun muxu firin to, Simon nun a ngaxakedenna Andire. E yi yexe suxu nin yalaan na darani. ¹⁷ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bira n foxo ra. N xa e findi muxu fenne ra Ala xa alo e yexen suxuma kii naxan yi.” ¹⁸ E yi e yalane bira mafuren! E bira a foxo ra. ¹⁹ Yesu mon yi siga yeen na ndedi, a yi Yaki nun a ngaxakedenna Yoni to, Sebede a dii xemene. E yi e yalane yitonna kunkin kui. ²⁰ Yesu yi e xili keden na. E yi e fafe Sebede nun walikene lu kunkin kui, e bira Yesu foxo ra.

Yinnan muxun naxan foxo ra

Luka 4.31-37

²¹ E yi sa Kapernan taan li. Yesu yi so salide banxini Matabu Loxoni, a yi lu xaranna tiye. ²² Yamaan yi kabε Yesu xaran ti keɗnaan ma, amasoto a yi xaranna tima Ala senben nin. A mi yi luxi alo sariya karamoxone. ²³ Na waxatin yeteni, xemena nde yi e salideni yinna jaxin yi naxan foxo ra. Yinnan yi xemεn nasoxo, a yi falan ti a xon, ²⁴ a naxa, “Yesu Nasareti kaana, i waxi nanse xon

ma nxu xa? I faxi nxu halagiden nin ba? N ni i kolon, Alaa muxu sarijanxin nan i tan na.” ²⁵ Yesu yi yinnan yamari a sɔbɛɛn na, a naxa, “I dundu, xɛtɛ xɛmɛni ito fɔxɔ ra.” ²⁶ Yinna jaxin yi xɛmɛn naxuruxurun kati! A gbelegbele, a xɛtɛ a fɔxɔ ra. ²⁷ Muxune yi kabɛ, e yi e bode maxɔdin fɔlɔ, e naxa, “Nanse ito ra, xaran nɛnɛn ni ito ra ba, Ala sɛnbɛn naxan yi? A yinna jaxine yamarima, e yi a falan suxu.” ²⁸ Muxune yi Yesu a fe xibarun mɛ Galile yamanan yiren birin yi mafuren!

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya
Matiyu 8.14-17, Luka 4.38-41

²⁹ E to mini salide banxini, Yesu nun Yaki nun Yoni yi siga Simɔn nun Andire konni keden na. ³⁰ Simɔn bitan gilɛn furaxin yi saxi banxini, a fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa sa! ³¹ Yesu yi siga na jaxanla fɛma, a yi a suxu a yiin ma, a yi a mali, a yi a rakeli. Fati mawolonna yi a bɛjin, a wali fɔlɔ e xa. ³² Ninbanna ra, sogen godo xanbini, yamaan yi fa furetɔne birin na Yesu fɛma e nun jinan jaxine muxun naxanye fɔxɔ ra. ³³ Taan birin yi e malan dɛɛn na. ³⁴ Yesu yi furetɔ wuyaxi rakɛndɛya furen sifan birin ma, a jinan wuyaxi kedi muxune fɔxɔ ra. Koni a mi yi tinma jinnanɛ yi falan ti hali ndedi amasɔtɔ e yi a kolon.

Yesu yi kawandin ba Galile yi
Luka 4.42-44

³⁵ Na xɔtɔn bode subaxani, Yesu yi keli, a mini, a siga yire madunduxina nde yi Ala maxandideni. ³⁶ Koni Simɔn nun a lanfane yi siga Yesu fendeni. ³⁷ Awa, e a toxina, e yi a fala a xa, e naxa, “Muxune birin i fenma iki.” ³⁸ Koni Yesu yi e yabi, a naxa,

“En siga taa gbeteɛye yi be dɛxɔn ma, alogo n mɔn xa sa kawandɪn ba mɛnne fan yi, amasɔtɔ n faxi na nan ma.”³⁹ Nayi, a yi siga Galile yamanan yiren birin yi, a sa kawandɪn ba salide banxine kui, a yi jinanne kedi.

Yesu yi dogonfontɔɔn nakendɛya
Matiyu 8.1-4, Luka 5.12-16

⁴⁰ Dogonfontɔɔn yi fa Yesu fɛma, a yi a xinbi sin a bun ma. A yi a mafan, a naxa, “Xa i tinɲɛ, i nɔɛ n nakendɛyɛ nɛn.”⁴¹ Yesu yi kininkinin a ma han, a yi a yiin sa a ma. A yi a yabi, a naxa, “N bata tin, i xa kɛndɛya!”⁴² Dogonfonna yi a bejin sa! Xɛmɛn yi kɛndɛya.⁴³ Na xanbi ra, Yesu yi a maxadi ken ken, a yi a rasiga keden na,⁴⁴ a naxa, “I tuli mati, i nama a fala muxu yo xa. Koni siga saraxaraliin fɛma mafurɛn, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasariɲan feen na alo Nabi Musa a yamari kii naxan yi. Na findima nɛn sereyaan na saraxaraline xa.”[†]⁴⁵ Koni xɛmɛn yi siga yiren birin yi, a sa feni ito fala muxune birin xa. A yi a fala kati, han Yesu mi yi fa nɔɛ soɛ taani kɛnɛnni, a lu a danna burunna ra. Yamaan yi fa a fɛma sa keli yiren birin yi.

[†] **1:44:** dogonfontɔɔna: Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɲan, hanma xa a mi sariɲan. Muxu gbete mi yi a yiin dinɲɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sariɲanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɲan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

2

Yesu yi lebutenna rakendeya

Matiyu 9.1-8, Luka 5.17-26

¹ Waxatidi danguxina, Yesu yi xετε Kapεrunan taani. Yamaan yi a με a Yesu bata fa a konni.

² Muxu wuyaxi yi e malan na yi. E na rafe han hali tandeni, tide mi yi fa na. Yesu yi Alaa falan kawandi ba e xa. ³ Muxu naanin yi fa xεμε lebutenna nde ra e yii. ⁴ E mi yi nεε Yesu masote amasoto yama gbeen yi na yi. Nanara, e yalenna raba banxin fari Yesu xun ma. E xεμεn nagodo Yesu ma na yalenna ra, a saxi a sa seni. ⁵ Yesu to e denkeleyaan to, a yi a fala lebutenna xa, a naxa, “N ma dii, i yulubine bata mafelu.”

⁶ Sariya karamoxona ndee yi doxi na yi, ne yi e miri e yete ma, e naxa, ⁷ “A falan tima na ki nanfera? A bata Ala rayelefu. Muxu yo mi nεε yulubine mafeluyε fo Ala keden peena!” ⁸ Yesu yi e miriyaan kolon mafuren! Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “E mirima fe sifani itoe ma nanfera? ⁹ Nanse fala raxolo lebutenna xa, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i sigan ti?’ ¹⁰ N na yitama ε ra nen nayi fa fala senbena n tan Muxuna Dii Xεμεn yii dunuɲa yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lebutenna xa, a naxa, ¹¹ “N na a falama i xa, keli i i ya sa seen tongo, i siga i konni.” ¹² Xεμεn yi keli mafuren, a yi a sa seen tongo, a sigan ti e birin yeε xori. E birin yi kabε kati! E yi Ala tantun, e naxa, “Nxu munma ito noxonna to singen mumε!”

Yesu yi Lewi xili

Matiyu 9.9-13, Luka 5.27-32

¹³ Yesu mɔn yi siga daraan dɛ, yama gbeen yi fa a fɛma, a e xaran fɔlɔ. ¹⁴ A yi sigama waxatin naxan yi, a mudu maxinla nde to, a xili Lewi, Alifaa dii xɛmɛna, a yi dɔxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.” Lewi yi keli, a bira a fɔxɔ ra. ¹⁵ Na xanbi ra, Yesu yi siga a dɛgedeni Lewi a banxini. Mudu maxinla nun hakɛ kan wuyaxi yi dɔxɔ e dɛgedeni Yesu nun a xarandiine fɛma, bayo na muxu sifan wuyaxi yi biraxi a fɔxɔ ra. ¹⁶ Farisi muxu* sariya karamɔxɔna ndee yi Yesu to a dɛgɛ hakɛ kanne nun mudu maxinle fɛma. Nanara, e yi a xarandiine maxɔdin, e naxa, “Nanfera Yesu a dɛgema mudu maxinle nun hakɛ kanne fɛma?” ¹⁷ Yesu yi e xuiin mɛ, a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kɛndɛ na mako mi seribaan ma fɔ furetɔne. N mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fɔ hakɛ kanne.”

Sun suxun maxɔdinna
Matiyu 9.14-17, Luka 5.33-39

¹⁸ Yoni a xarandiine nun Farisi muxune yi sunna suxuma. Muxuna ndee yi fa Yesu fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera Yoni a xarandiine nun Farisi muxune xarandiine sunna suxuma koni i gbeene mi sunna suxuma?” ¹⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nɛma jaxalandi

* **2:16:** Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyann bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

tiine fεma, e sunna suxe ba?† Na mi lige, xa a e fεma! ²⁰ Koni waxatina nde fama, ɲaxalandi kanna bama nεn e ye. Na waxatini, e sunna suxuma nεn. ²¹ Muxu yo mi dugi nεnε dungin tongε, a yi dugi fonna βeterεn a ra.‡ Xa a na liga, a dungin nεnεn bōma nεn a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi. ²² Muxun mi manpa nεnεn se se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nεnεn se saseen kalama nεn, se saseen nun manpaan yi kala. Koni manpa nεnεn sama se sase nεnεn nan kui.”

Matabu Lɔxɔna fe

Matiyu 12.1-8, Luka 6.1-5

²³ Yesu nun a xarandiine yi danguma xεεna nde ma Matabu Lɔxɔna nde yi, a xarandiine yi sansi tɔnsɔnne ratorondon fɔlɔ. ²⁴ Nanara, Farisi muxune yi a fala Yesu xa, e naxa, “I ya xarandiine feen naxan ligama, na mi daxa Matabu Lɔxɔni.”§ ²⁵ Yesu yi e yabi, a naxa, “E munma na xaran ba, kamεn Dawuda nun a fɔxɔrabirane suxu waxatin naxan yi?”* ²⁶ A so nεn Alaa banxini Saraxarali Kuntigi Singena Abiyatari waxatini, a yi Alaa buru ralixin don muxε mi daxa a xa naxan don fɔ saraxaraline. Dawuda mɔn yi ndee so a fɔxɔrabirane fan yii.” ²⁷ Yesu mɔn yi a fala e xa, a

† **2:19:** ɲaxalandi kanna: Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nεn, fa fala muxune mi sunna suxuma sewa waxatine yi. ‡ **2:21:** dugi nεnεna: Yesu a sariya nεnεn mi se Nabi Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi se sariya nεnεn ma. § **2:24:** Farisi muxune namunne mi yi tinɲε wali yo xa ke Matabu Lɔxɔni. Na feen seβexi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlexine mi yi maliye na lɔxɔni. * **2:25:** A mato Samuyeli Singen 21.2-7.

naxa, “Matabu Ləxən daxi muxun nan xa, muxun xa mi daxi Matabu Ləxən xa. ²⁸ Nanara, n tan Muxuna Dii Xəmənen nan Matabu Ləxən kanna ra.”

3

Xəmə yii madənxina fe

Matiyu 12.9-14, Luka 6.6-11

¹ Na xanbi ra, Yesu mən yi siga salide banxini. A yi xəmə yii madənxina nde li mənni. ² E yi lu Yesu matəe xa a xəmənen nakəndəyε Matabu Ləxəni alogo e xa a kansun na fe ra. ³ Yesu yi a fala xəmə yii madənxin xa, a naxa, “Keli, i fa yamaan yətagi be.” ⁴ Na xanbi ra, a yi yamaan maxədin, a naxa, “Matabu Ləxəni, nanse daxa a xa liga, a naxin ba, xa a fajina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?” Koni e mi fefe fala. ⁵ Yesu xələxin yi e mato. A sunu e kininkinintareyana fe ra ki fajni. A yi a fala xəmənen xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a yiini bandun, a kəndəya. ⁶ Nanara, Farisi muxune yi mini mafuren! E nun Herode a muxuna ndee yi sa e bode to, e Yesu faxa feni tən.

Yamaan yi e malan daraan de

⁷ Yesu nun a xarandiine yi siga Galile Daraan dəxən ma, yama gbeen yi bira a fəxə ra keli Galile yamanani, e nun Yudaya ⁸ nun Yerusalen nun Idumeya nun Yurudən baan kidimaan nun Tire taan nun Sidən taan nabilinni. Yesu yi feen nax- anye ligama, yamaan yi na mə, e yi fa a fəma. ⁹ A yi a fala a xarandiine xa a e xa kunkina nde fen a xa, alogo yamaan nama a yigbətən. ¹⁰ A bata yi muxu wuyaxi rakəndəya nun. Furetəne birin yi kataxi alogo e xa e maso a ra, e yi e yiin din a ra. ¹¹ Nba,

yinna ρaxine yi muxun naxanye fαxα ra, ne a to waxatin naxan yi, e bira a bun ma, yinna ρaxine yi lu e ragbelegbelε, e falan ti e xαn, e naxa, “Alaa Dii Xεμεn nan i tan na.” ¹² Koni a yi yinnane yamari, a e nama a fe fala.

*Yesu yi xεra fu nun firinne yεba
Matiyu 10.1-4, Luka 6.12-16*

¹³ Awa, Yesu yi te geyaan fari. A yi waxi muxun naxanye xαn ma, a yi ne xili, e yi fa a fεma. ¹⁴ A yi muxu fu nun firin sugandi, a naxanye findi xεrane ra alogo e xa lu a fεma, ¹⁵ a yi e rasiga kawandi badeni, a fangan so e yii e ρinanne kedi. ¹⁶ A muxu fu nun firinna naxanye sugandi, ne nan itoe ra, Simαn, Yesu naxan xili sa Piyεri, * ¹⁷ e nun Sebede a dii xεμεn Yaki nun a xunyεn Yoni Yesu naxanye xili sa “Boyanerige.” Na bunna nεεn “Kuye Sarinna diine.” ¹⁸ E nun Andire nun Filipi nun Barotolome nun Matiyo nun Tomasi nun Alifaa dii xεμεn Yaki nun Tade nun Simαn e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”† ¹⁹ e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

*Yesu nun Yinna mangana fe
Matiyu 12.22-32, Luka 11.14-23, 12.10*

²⁰ Na xanbi ra, Yesu yi xεtε banxini. Yama gbeen yi e malan na yi han Yesu nun a xarandiine mi yi fa nαε e dεge fερεn sαtε. ²¹ A denbayaan na mε waxatin naxan yi, e siga a tongodeni, amasαtα a denbayaan yi a falama nεn, e naxa, “Seen bata

* **3:16:** Muxune mαn Piyeri ma a Pita. † **3:18:** Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yεngεma alogo Isirayila kaane xa mini e nααn bun ma.

so a yi.” ²² Sariya karamoxon naxanye fa sa keli Yerusalen taani, ne yi a fala, e naxa, “Belesebu nan a foxo ra!” Bonne naxa, “A yinnane kedima yinna mangan Belesebu barakan nin.” ²³ Nanara, Yesu yi e xili a fema, a sandana ndee sa e xa, a naxa, “Setana nae Setana kede ba? ²⁴ Xa yamanan bata yitaxun yengeni, na yamanan mi sabatima. † ²⁵ Yengen tanden naxan kui, na tanden mi sabatima. ²⁶ Xa Setana keli a yete xili ma, a mangayani taxunma yengeni nen. A mi sabatima, a janma nen na yi. ²⁷ Muxu yo mi nae soe senbema banxini, a yi a yii seene tongo, xa a mi senbemaan xidi singen. § Na xanbi ra, a banxi kui seene tonge nen. ²⁸ N xa jondin fala e xa, muxun yulubin naxan birin ligama, hali a na Ala rayelefu, Ala e mafeluye nen na birin na. ²⁹ Koni muxun naxan na Alaa Nii Sarijanxin nayelevu, na mi mafeluye mumε, habadan yulubin luma a ma nen.” ³⁰ Yesu ito falaxi nen amasoto muxune yi a falama nen, e naxa, “Yinna jaxin nan a foxo ra.”

Yesu nga nun a xunyene fe

Matiyu 12.46-50, Luka 8.19-21

³¹ Na xanbi ra, Yesu nga nun a xunyene yi fa. E ti tandeni, e xeraan nasiga a xilideni banxini.

³² Yamaan yi doxi Yesu rabilinni, e yi a fala a xa,

† **3:24:** yamananana: Ninanne nun yinnane Setana senben bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana senben bun, xa ne e bode kedi, na luxi nen alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinanne kede alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. § **3:27:** Sandani ito kui, Setana findixi senbemaan nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna jaxine senben bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

e naxa, “A mato, i nga nun i xunyεne tandeni e waxi i to feni.” ³³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ndee nga nun n xunyεne ra?” ³⁴ Muxun naxanye dɔxi a rabilinni, a yi ne mato, a naxa, “N nga nun n xunyεne mato be yi. ³⁵ Amasɔtɔ muxun naxanye Ala sagoon ligama, ngaxakeden xεmεmaan nun a naxalanmaan ne nan na e nun n nga.”

4

Sansi wonla fe sandana

Matiyu 13.1-9, Luka 8.4-8

¹ Na xanbi ra, Yesu mɔn yi xaranna fɔlɔ daraan dε. Yama gbeen yi malan a fεma han a yi so kunkin kui daraan xun ma. Yamaan yi lu baan xε dεen xɔn ma. ² A yi e xaran fe wuyaxi ma sandani. A yi a fala e xa a xaranni, a naxa, ³ “Ɛ tuli mati. Xεε biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. ⁴ A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma. Xɔline yi ne don. ⁵ Ndee yi bira fanyen fari bεndε gbee mi yi dεnaxan yi. E yi soli mafuren, amasɔtɔ bεnden mi yi gbo na yi. ⁶ Sogen to te, e yi lisi a ra, e xara, bayo e salenne mi yi godoxi bɔxɔni ki fajni. ⁷ Sansina ndee yi bira sεxε nali kanne tagi, sεxεne yi gbo, e yi e don, e mi bogi. ⁸ Koni ndee yi bira bɔxɔ fajini, e soli, e sabati, e bogi, e keden kedenna birin yi tonge saxan sɔtɔ hanma tonge sennin, hanma kεmε.” ⁹ Yesu yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xɔn, a feen mε, na xa a tuli mati!”

Sandane sa xunna

Matiyu 13.10-17, Luka 8.9-10

¹⁰ Yesu yi a danna waxatin naxan yi, muxun naxanye nun a xarandii fu nun firinne yi a rabilinni, ne yi a maxɔdin sandane fe ma. ¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan wundo feen bata so ε tan yii. Koni muxun naxanye a fari ma, ne feen birin mεma sandan nin ¹² bayo, ‘E seen matoma nεn han, koni e mi a yigbεma. E e tuli matima nεn han, koni e mi fefe famuma, alogo e nama maxεtε, e yulubine yi xafari.’* ”

Yesu yi sandan bunna yεba

Matiyu 13.18-23, Luka 8.11-15

¹³ Na xanbi ra, Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “E mi sandani ito bunna kolon ba? Xa ε mi ito kolon, ε sandan bonne bunne kolonma di?”

¹⁴ “Awa, sansi wonla Alaa falan nan wolima. ¹⁵ Muxuna ndee luxi nεn alo sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma. E na Alaa falan mε tun, Setana yi fa, a yi a ba e yi. ¹⁶ Muxuna ndee luxi nεn alo sansiin naxanye bira fanyen fari. E na Alaa falan mε, e a suxuma nεn sεwani mafuren! ¹⁷ Koni salen mi e bun ma, e mi buma. Tɔrɔn nun besεnxɔnyaan na fa Alaa falana fe ra, e birama nεn tantanni mafuren! ¹⁸ Muxuna ndee luxi nεn alo sansiin naxanye bira sεxε ɲali kanne tagi. E Alaa falan mε, ¹⁹ koni dunuɲa xaminne nun nafunla fe kunfan nun nata gbεtεye yi a liga e falan beɲin, a tɔnɔn mi lu e ma. ²⁰ Koni muxuna ndee luxi nεn alo sansiin naxanye bira bɔxɔ faɲini. E Alaa falan mεma nεn, e yi a suxu, e bogi. Ndee yi tonge saxan namini, ndee tonge sennin, ndee kεmε.”

* **4:12:** Esayi 6.9-10

*Lɛnpun dɔxɔ fena seen bun ma**Luka 8.16-18*

²¹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Lɛnpun dɔxɛ deben bun ma hanma sadɛn bun ma ba? A mi dɔxɔma seen xan fari ba? ²² Feen naxanye birin luxunxi, ne makɛnɛnma nɛn. Feen naxanye birin wundoni, ne minima nɛn kɛnɛnni. ²³ Xa tunla naxan ma a feen mɛ, na xa a tuli mati!” ²⁴ A mɔn yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ feen naxan mɛxi, ɛ na fe liga ɛ yeren ma. Ɛ ligaseen naxan yatɛma bonne xa, Ala fan na yatɛma ɛ xa nɛn, a yi nde sa a fari. ²⁵ Seen muxun naxan yii, nde mɔn soma nɛn na yii, koni se mi muxun naxan yii, hali naxan di a yii, na bama nɛn a yii.”

Sansi xɔnna fe sandana

²⁶ Yesu mɔn yi a fala, a naxa, “Alaa Mangayaan luxi nɛn alo xɛmɛn naxan a sansiin woli a xɛɛn ma. ²⁷ Xa a xi, xa a mi xi, kɔɛɛn ba, yanyin ba, sansi xɔnna solima nɛn, a yi gbo, koni a tan mi a liga kiin kolon. ²⁸ Bɔxɔn nan bogi seene raminima a yɛɛ ra. A solima nɛn singe, na xanbi ra, a sabati, dɔnxɛn na a yi bogi. ²⁹ A na mɔ waxatin naxan yi, xɛmɛn yi wɔlitɛn naso a ra, bayo a xaba waxatin bata a li.”

*Sansi xurina fe sandana**Matiyu 13.31-32, 34, Luka 13.18-19*

³⁰ Yesu yi maxɔdinna ti, a naxa, “En na Alaa Mangayaan sama nanse ma, hanma en nɔɛ a yɛbɛ sandan mundun xɔn? ³¹ A luxi nɛn alo sansi kɛsɛ xuridin† naxan xurun dangu se kɛsɛn birin na muxune naxanye sima. ³² Koni a na si, a gboma

† **4:31:** Sansini ito xili nɛn mutaridi.

nɛn han a dangu sansine birin na. A yiine yi gbo han xɔline yi e tɛene sa a yiine yi, a nininna ra.”

³³ Yesu yi Alaa falan nali e ma sanda sifani ito wuyaxi xɔn, e yi nɔɛ naxanye famunɲɛ. ³⁴ A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa. Koni e nun a xarandiine nɛma yi e danna, a yi e birin yɛbama nɛn e xa.

Yesu yi foye gbeen yamari

Matiyu 8.23-27, Luka 8.22-25

³⁵ Na lɔxɔn ɲinbanna ra, Yesu yi a fala a xarandine xa, a naxa, “En gidi daraan kidi ma.” ³⁶ Nayi, e yi keli yamaan yɛ, e sa so kunkin kui Yesu yi dɔxi naxan kui. Kunki gbɛtɛye fan yi a dɛxɔn. ³⁷ Foye gbeen yi keli, igen mɔrɔnne[†] yi so fɔlɔ kunkin kui, a yi luxi ndedi kunkin xa rafe igen na.

³⁸ Yesu yi xima kunkin kui xanbin na, a xunna saxi xunbunsaan fari. E yi a raxulun, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i ya fe mi nxu faxa feni ba?”

³⁹ Yesu yi keli, a foyen nun igen mɔrɔnne yamari, a naxa, “I raxara, i sabari!” Foyen yi dɔxɔ, na yi madundu yenyen! ⁴⁰ Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ gaxuxi nanfera? Denkelɛya mi ɛ yi singe ba?” ⁴¹ Koni e gaxu kati! E a fala e bode xa, e naxa, “Nde xɛmɛni ito ra? Hali foyen nun igena a falan suxuma!”

5

Yesu yi muxun nakɛndɛya yinnane naxan fɔxɔ ra

Matiyu 8.28-34, Luka 8.26-39

¹ E yi dangu Galile Daraan bode fɔxɔn na Gadara yamanani. ² Yesu godo nɛn kunkin kui tun,

[†] **4:37:** Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

xεμενα nde yi fa sa keli bilingan yireni, yinna naxin yi naxan fɔxɔ ra. ³ Na xεμεν yi bilingan yiren nin, muxu yo mi yi fa nɔε a xidε sɔnɔn, hali yɔlɔnxɔnna ra. ⁴ Amasɔtɔ e bata yi a sanne balan wuren na, e a yiine xidi yɔlɔnxɔnne ra sanja ma wuyaxi, koni a yi a yɔlɔnxɔnne yibolonma nen, a wurene ba a sanne ma. Muxu yo mi yi fa a nɔε. ⁵ A yi sigama bilingan yiren nin, e nun geyane fari kɔεεn nun yanyin birin na. A yi gbelegbelema nen waxatin birin, a yi lu a yεε maxabe gεμεn na.

⁶ A to sa Yesu to fε wulani, a yi a gi, a sa a xinbi sin a bun ma. ⁷ A yi a xuini te, yinnan yi a ragbelegbele a falan ti a xɔn, a naxa, “Kore Xɔnna Alaa Dii Xεμεna, Yesu, i waxi nanse xɔn ma n tan xa? I kɔlɔ Ala yi, fa fala i mi n naxankatama!” ⁸ A na falaxi nen, amasɔtɔ Yesu bata yi a fala, a naxa, “I tan yinna naxina, xεε xεμεni ito fɔxɔ ra.” ⁹ Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili nen, ‘Ganla.’ Amasɔtɔ nxu wuya!” ¹⁰ Yinnan yi lu Yesu mafanje, a nama yinnane kedi yamanani. ¹¹ Awa, xɔε kuru gbeen yi na dεxɔn ma, e yi e dεgema geyaan ma. ¹² Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Nxu rasiga xɔε kuruni itoe ye, alogo nxu xa sa so ne yi.” ¹³ Nanara, a yi tin. Yinna naxine yi xεε xεμεn fɔxɔ ra, e sa so xɔεne yi. Xɔε kurun birin yi godo e giye geyaan na, e godo darani, e faxa. Xɔε wuli firin nɔxɔn.

¹⁴ Muxun naxanye yi xɔεne kantanma, ne yi siga e giye taani, e sa na xibarun nali taani e nun xεene ma. Yamaan yi siga na feen matodeni. ¹⁵ Awa, e siga Yesu fema, e na xεμεn to yinna ganla yi naxan fɔxɔ ra nun. A dɔxi, domaan nagodoxi a

ma, a bata xaxili sɔtɔ. Nanara, e birin yi gaxu kati! ¹⁶ Naxanye na feene birin to, e yi ne yeɓa yamaan xa naxan ligaxi na muxun xa yinna ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra e nun naxan liga xɔsɛne ra. ¹⁷ Nanara, e Yesu mafan fɔɓɓ, a xa keli e yamanani. ¹⁸ Awa, Yesu yi soma kunkin kui waxatin naxan yi, yinna ɲaxin yi xɛmɛn naxan fɔxɔ ra nun, na yi Yesu mafan alogo a xa lu a fɛma. ¹⁹ Koni Yesu mi tin, a yi a fala a xa, a naxa, “Xɛtɛ i konni i ya denbayaan fɛma. Marigin naxan ligaxi i xa, a kininkininxi i ma kii naxan yi, i sa na fala e xa.” ²⁰ Awa, xɛmɛn yi siga na Taa Xun Fune birin yi. Yesu feen naxan ligaxi a xa, a sa na fala. Na muxune yi kabɛ kati!

Yesu yi muxu firin nakɛndɛya

Matiyu 9.18-16, Luka 8.40-56

²¹ Yesu mɔn yi xɛtɛ daraan bode fɔxɔn na kunkin kui. Yama gbeen yi malan Yesu rabilinni daraan dɛxɔn ma. ²² Salide banxin kuntigina nde yi fa, naxan yi xili Yirusu, a yi a to, a bira Yesu san bun ma. ²³ A yi a mafan kati, a naxa, “N ma dii tɛmɛn faxamaan ni i ra! Yandi, fa i yiin sa a ma alogo a xa kɛndɛya, a lu a nii ra.”

²⁴ Awa, Yesu yi siga a fɔxɔ ra, yama gbeen fan yi siga a fɔxɔ ra, e yi a yigbetɛn han! ²⁵ Naxanla nde yi na nun ɲaxalan furen yi naxan ma xabu ɲɛɛ fu nun firin. ²⁶ A bata yi tɔrɔ seriba wuyaxi fɛma a dandandeni, a gbetin birin bata yi ɲan, koni a mi kɛndɛya, fɔ a furen to yi sigan gboɛ ayi! ²⁷ A to Yesu a fe mɛ, a yi fa yamaan yɛ Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domaan na. ²⁸ Amasɔtɔ a yi a mirima nɛn, a naxa, “Hali n na n yiin din a domaan na gbansan, n kɛndɛyama nɛn.” ²⁹ Na waxatin yetɛni, wunla

naxan yi minima a ma, na yi dan, a yi a kolon a fatini fa fala a bata kɛndɛya.

³⁰ Yesu yi a kolon mafurɛn a sɛnbɛna nde bata mini a yi. A yi a yɛɛ rafindi yamaan ma a yi a fala, a naxa, “Nde a yiin dinxi n ma doamaan na?” ³¹ A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “I yamaan toma i yigbɛtɛnɲɛ, i mɔn a falama, i naxa, ‘Nde a yiin dinxi n na?’ ” ³² Koni Yesu yi lu a rabilinna matoɛ alogo a xa ɲaxanla to naxan a yiin dinxi a ra. ³³ Naxanla yi xuruxurunma gaxuni, a to bata a kolon naxan ligaxi a xa, a yi fa bira a san bun, a yi ɲɔndin fala a xa. ³⁴ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakisi, siga bɔɲɛ xunbenli, i ya tɔrɔn bata ɲan.”

³⁵ Yesu yi na falama waxatin naxan yi, xɛrana ndee yi fa sa keli salide banxin kuntigin Yirusu konni. Ne yi a fala Yirusu xa, e naxa, “I ya dii tɛmɛn bata faxa. I karamɔxɔ tɔrɔma nanfera?” ³⁶ Yesu mi a tuli mati e falan na, koni a yi a fala salide banxin kuntigin xa, a naxa, “I nama gaxu, i xa dɛnkɛlɛya tun!” ³⁷ A mi tin muxu yo xa siga a fɔxɔ ra, fɔ Piyeri nun Yaki nun Yaki xunyɛn Yoni. ³⁸ E to salide banxin kuntigin konna li, Yesu yi e to kɔntɔfilixi, e yi wugama han, e gbelegbelema! ³⁹ A yi so banxini, a yi a fala e xa, a naxa, “E kɔntɔfilixi nanfera, ɛ yi wuga? Diin mi faxaxi, a xiin nɛn.”

⁴⁰ Koni, e yi a magele fɔlɔ. A yi e birin namini banxini, a yi diidina nga nun a fafe xili e nun a xarandii saxanna. E diidin saxi dɛnaxan yi, e so mɛnni. ⁴¹ A yi a suxu a yiin ma, a yi a fala a xa a kon xuini, a naxa, “Talita kumi.” Na bunna nɛɛn fa fala, “Dii tɛmɛna, n na falama i xa, keli!” ⁴² Dii tɛmɛn yi keli mafurɛn, a sigan ti fɔlɔ. A barin bata

yi ꞑεε fu nun firin ti. E yi kabε na ma kati! ⁴³ Koni Yesu yi e yamari, a muxu yo nama feni ito kolon, e mɔn xa donseen so diin yii.

6

Nasarεti kaane yi e mε Yesu ra Matiyu 13.53-58, Luka 4.16-30

¹ Yesu yi keli na yi, a siga a konni, a maxuruxi taan naxan yi, a xarandiine biraxi a fɔxɔ ra.

² Matabu Lɔxɔn to a li, a yi xaranna ti fɔlɔ salide banxini. Yamaan naxan yi tuli matixi a ra, ne yi kabε, e yi a fala, e naxa, “A ito sɔtɔxi minεn yi? A xaxinla sifani ito sɔtɔxi di, a to fa kabanako feni itoe ligama? ³ Kamudεrεn xa mi ito ra ba? Mariyamaa diin xa mi a ra ba? Yaki nun Yusufu nun Yudasi nun Simɔn tada xa mi ito ra ba? A xunye ꞑaxalanmane xa mi dɔxi be ba?” E yi e mε a ra.

⁴ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binyε yiren birin yi, fɔ a kon taan nun a xabilan nun a denbayani.” ⁵ A mi nɔ kabanako fe yo ligε mεnni, fɔ a to a yiin sa furetɔna ndee tun ma, a yi e rakεndεya.

⁶ A yi kabε e dεnkεleyatareyaan ma han!

Xεra fu nun firinne xε fena Matiyu 10.5-15, Luka 9.1-6

Na xanbi ra, Yesu yi siga na taane yi, a yi yamaan xaran. ⁷ A yi xarandii fu nun firinna xili, a yi e rasiga firin firin yεεn ma. A yi sεnben so e yii yinna ꞑaxine xun na. ⁸ A yi e yamari, a naxa, “ε nama siga sese ra ε yii sigatini, fɔ dunganna. ε nama siga buru ra hanma bɔndunla hanma gbetina ε tagi xidini. ⁹ ε xa sankidin so ε sannu koni ε nama

doma gbee firin xali ε yii.” ¹⁰ A mən yi a fala e xa, a naxa, “E na yigiya banxin naxan yi, ε xa lu mənni han ε yi keli na taani. ¹¹ Xa ε yirena nde li, yamaan mi ε rasuxu, e mi e tuli mati ε ra, ε xa keli na yi. E yi ε sanne rakunkun, ε yi na gbangbanna ba ε sanne ra.* Na findima nən sereyaan na e xa!” ¹² Nayi, e yi siga, e sa kawandin ba, e naxa, a yamaan xa e xun xanbi so e hakene yi. ¹³ E yi jinan wuyaxi kedi, e turen sa furetəne xunne yi misaala ra, e yi e rakendeya.

*Yoni Marafu Tiin faxa fena
Matiyu 14.1-12, Luka 9.7-9*

¹⁴ Manga Herode yi na birin mε amasətə Yesu xinla bata yi xuya ayi yiren birin yi. Muxuna ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin nan kelixi sayani. Nanara, sɛnbɛna a yii, a kabanako feene liga.” ¹⁵ Koni ndee naxa, “Nabi Eli nan a ra.” Ndee naxa, “Nabiin nan a tan na alo waxati danguxin nabina nde.”

¹⁶ Herode a mε waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Yoni nan a ra, n naxan xunna sɛgɛ a dɛ! A bata keli sayani!” ¹⁷ Herode yɛtɛɛn yamarin fi nən, a Yoni xa suxu, e yi a xidi, e yi a sa kasoon na Herodiyade a fe ra, naxan bata yi dɔxɔ Herode fafaxakedenna Filipi xɔn, Herode naxan dɔxɔ a jaxanla ra. ¹⁸ Yoni bata yi a fala Herode xa, a naxa, “A mi daxa i xa i fafaxakedenna jaxanla dɔxɔ!” ¹⁹ Nanara, Herodiyade yi xɔlɔ Yoni ma, a yi waxi a faxa feni. Koni a mi nɔ, ²⁰ amasətə Herode

* **6:11:** E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xerane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

yi gaxuxi Yoni yεε ra, bayo a yi a kolon a muxu tinxinxi sariɲanxin nan yi a ra. Nanara, a yi lu a ratangε. Herode na yi a tuli mati Yoni ra waxati yo yi, a yi kuisanma nεn, anu a yi rafan a ma a xa a tuli mati a ra.

²¹ Koni lɔxɔna nde, Herode yi a bari lɔxɔn sumunna donse donni tɔn a kuntigine nun sofa mangane nun Galile yamanan muxu gbeene xa. ²² Herodiyade a dii tεmεn yi so banxini, a yi a bodon. Na yi Herode nun a muxu xilixine kenεn. Nanara, mangan yi a fala na sungutunna xa, a naxa, “I waxi sese xɔn ma, n na soε i yii.” ²³ A yi a kɔlɔ, a yi saratin tongo a xa, a naxa, “I na n xandi sese yi, n na soma i yii nεn hali n ma yamanan fɔxɔ kedenna!” ²⁴ Nanara, sungutunna yi mini, a siga, a sa a nga maxɔdin, a naxa, “N xa a xandi nanse yi?” A nga yi a yabi, a naxa, “Yoni Marafu Tiin xunna.” ²⁵ Nayi, dii tεmεn yi xεtε mangan fema mafurεn, a yi a fala a xa, a naxa, “N waxi a xɔn ma, i xa Yoni Marafu Tiin xunna so n yii wure lefaan ma iki sa!” ²⁶ Na yi mangan niin nafɔrɔ a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a muxu xilixine yεε xɔri, a mi yi wama tondi feni. ²⁷ A yi sofana nde yamari mafurεn, a a xa sa fa Yoni xunna ra. Na yi siga, a sa Yoni xunna sege a dε kasoon na, ²⁸ a fa a ra wure lefaan ma. A yi a so sungutunna yii, na yi a so a nga yii. ²⁹ Yoni a xarandiine to na mε, e yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun.

Yesu yi muxu wuli suulun dεge

Matiyu 14.13-21, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-14

³⁰ Xerane yi e malan Yesu fema, e feen naxan birin ligaxi, e nun e yamaan xaran kii naxan yi, e

yi na birin yeƙa a xa. ³¹ A yi a fala e xa, a naxa, “Ƙ fa ƙ danna yire madunduxina nde yi, ƙ fa ƙ matabu n feƙa.” Amasɔtɔ muxu wuyaxi yi fama, e siga, han e mi yi feƙen yati sɔtɔma, e yi e dege. ³² Nayi, e yi te kunkin kui alogo e xa siga yire madunduxina nde yi.

³³ Koni muxu wuyaxi yi e to sigɛ, e yi a kolon mafuren! Nanara, muxune yi keli taane birin yi, e yi e gi han e tan singe yi sa so. ³⁴ Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to na yi, a kininkinin e ma amasɔtɔ e yi luxi nen alo yeƙeen naxanye kantan muxu mi na. Nanara, a e xaran fɔlɔ fe wuyaxi ma.

³⁵ A xarandiine yi fa a feƙa jinbanna ra, e naxa, “Ƙɔeen bata so, burunna nan nun be ra. ³⁶ Yamaan naxete alogo e xa siga be rabilinna banxidene ra e nun xeeƙe ma, e sa donseen sara e yete xa.” ³⁷ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ƙ tan yeteen xa donseen so e yii.” E yi a fala a xa, e naxa, “I waxi a xɔn ma, nxu xa sa walikeen kike solomasexe saranna sara burun na ba nxu yi donseen so e yii?” ³⁸ Yesu yi e maxodin, a naxa, “Buru xun yoli e yii? Ƙ sa a mato.” E yi a yabi, e naxa, “Buru xun suulun, yeƙe firin nan be.”

³⁹ Nayi, Yesu yi a fala, a e xa yamani taxun dɔxɔde yeen ma, e dɔxɔ seƙene fari. ⁴⁰ Awa, yamaan yi dɔxɔ muxu keƙe yeen nun muxu tonge suulun yeen ma.

⁴¹ Na xanbi ra, Yesu yi buru xun suulunne nun yeƙe firinne tongo, a yi a yeen nate kore, a barikan bira Ala xa. A na buru xun suulunni gira, a yi a so a xarandiine yii, a e xa a yitaxun yamaan na. A yeƙe firinne fan yitaxun e ra. ⁴² E birin yi e dege, e lugo ken! ⁴³ Xarandiine yi debe fu nun firin nafe burun nun yeƙe dungi dɔnxene ra. ⁴⁴ Muxun naxanye na

burune don, xεmεne gbansan, muxu wuli suulun.

*Yesu yi sigan ti igen fari
Matiyu 14.22-33, Yoni 6.15-21*

⁴⁵ Na waxatin yeτeni, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yeε ra Betasada taani daraan kidi ma. A tan yi lu xanbin na yamaan naxεtedeni. ⁴⁶ A to keli yamaan fεma, a yi te geyaan fari Ala maxandideni. ⁴⁷ Ninbanna to a li, kunkin yi daraan tagini, Yesu tan kedenna bɔxɔni. ⁴⁸ A yi a to a xarandiine tɔrɔma kunkin nasiga feen na bayo foye gbeen bata yi a xun sa e ma. Na nan a liga a siga e fεma subaxani, a sigan tima igen fari, a yi dangu feni e ra nun. ⁴⁹ Koni e to a to sigan tiye igen fari. E yi e miri fa fala, muxun yeλenna nan a ra. E gbelegbele, ⁵⁰ amasɔtɔ e birin a to nen, e yi gaxu kati! Yesu yi falan ti e xa mafuren, a naxa, “E wekilε, n tan nan a ra. E nama gaxu.” ⁵¹ A so kunkin kui e fεma, foyen yi a raxara. Xarandiine yi kabε han! ⁵² Amasɔtɔ e mi buru don feen kabanako feen famuxi, bayo e bɔɓen yi xɔdɔxɔ.

*Yesu yi furetɔne rakendeya
Matiyu 14.34-36*

⁵³ Yesu nun a xarandiine yi daraan gidi. E siga Genesareti yamanani, e kunkin xidi na yi. ⁵⁴ E to mini kunkin kui tun, yamaan yi Yesu kolon. ⁵⁵ Mεn kaane na yi a xinla mε denaxan yi, e birin yi fama e furetɔne ra nen a fεma dagine ma. ⁵⁶ Yesu siga yiren naxan birin yi, banxidεne nun taane nun xεene, mεn muxune yi fama e furetɔne ra nen lɔxɔ tidene yi. E yi Yesu mafan, a a xa tin furetɔne xa e yiin din a domain lenben na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kendeyama nen.

7

*Yahudiyane namun feene**Matiyu 15.1-9*

¹ Awa, Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxɔna ndee yi e malan Yesu rabilinni sa keli Yerusalɛn taani. ² E yi a to fa fala a xarandiina ndee e dɛgema, e yiine mi yi sarijan lan Yahudiyane dinan kiin ma. Na bunna nɛɛn fa fala e mi e yiin naxaxi.

³ Anu, Farisi muxune nun Yahudiyane birin mi yi donseen donjɛ xa e mi e yiin naxa lan e dinan kiin ma, amasɔtɔ e yi kankanxi e benbane namun feene ma. ⁴ E na keli lɔxɔ tideni, xa e mi e fatin maxa lan e dinan kiin ma, e mi e dɛgɛ. Namun fe wuyaxi mɔn e yii, alo igelengenna nun tunden nun sulan goronne maxana.

⁵ Farisi muxune nun sariya karamɔxɔne yi Yesu maxɔdin, e naxa, “Nanfera, i ya xarandiine mi en benbane namunna suxuma? E donseen donma e yiin mi raxaxi lan en ma dinan kiin ma!” ⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Esayi waliyiya falan naxan ti ε fe yi, a jɔndin nan yi a ra, ε tan nafigine, bayo a seɓɛxi, a naxa, ‘Yamani ito n binyama e dɛɛn nin, koni e bɔjɛn makuya n na pon!’ ⁷ E n batuma fuyan! Amasɔtɔ e xaranna findixi adamadiyaan yamari xaraxine nan gbansan na.’* ”

⁸ Yesu naxa, “E bata Alaa yamarine bejin, ε adamadiine namun feene suxu. ⁹ E fatan Alaa yamarine kaladeni alogo ε xa kankan ε gbee namun feene ma! ¹⁰ Amasɔtɔ Musa a fala nɛn, a naxa, ‘I baba nun i nga binya,’ a mɔn naxa, ‘Naxan na

* **7:7:** Esayi 29.13

a baba danga hanma a nga, ε na kanna faxes.†
 11 Koni ε tan a falama, ε naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga xa, a naxa, 'I yi maliin naxan sɔtɔma n yii nun, na bata findi Ala gbeen na,' e yi na falama e kon xuini, fa fala 'korobanna.' 12 Xa a na fala, ε mi fa tinma a xa sese liga a fafe nun a nga xa. 13 Nayi, ε Alaa falan kalama ε namun feene xɔn ε yamaan xaranma naxanye ma. E na fe sifa wuyaxi gbeteɣe ligama."

Muxuna sariɣanna kala fena

Matiyu 15.10-20

14 Na xanbi ra, Yesu mɔn yi yamaan xili a fema. A yi a fala e xa, a naxa, "E birin xa ε tuli mati n xuiin na, ε yi ito famu. 15 Muxun seen naxan birin donma, na mi a sariɣanna kalama. Koni feen naxan kelima a bɔɣeni, na nan a sariɣanna kalama. 16 Awa, xa tunla naxan xɔn, a xa feen me, na xa a tuli mati!"

17 A keli yamaan fema waxatin naxan yi, a so banxini, a xarandiine yi a maxɔdin na sandan bunna ma. 18 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E fan munma xaxili sɔtɔ ba? E mi a to, muxuna sariɣanna mi kalama donseen xan xɔn naxan soma a de? 19 Amasɔtɔ a mi soma a bɔɣen xan yi, fɔ a godo a kui, na xanbi ra, a yi mini a fatini." Yesu to ito fala, a yi a falama nen fa fala donse yo mi haramuxi.

20 A yi a fala, a naxa, "Naxan kelima muxun bɔɣeni, na nan a sariɣanna kalama. 21 Bayo feen naxanye kelima a bɔɣeni, ne nan itoe ra, miriya ɣaxin nun yanga suxun nun muɣan nun muxu

† 7:10: Xɔɣyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16

faxana ²² e nun yalunyaan nun milan nun fe jaxin nun yanfantenyaan nun haramu feene nun xoxolonyaan nun muxu makonbin nun wason nun xaxilitareyana. ²³ Fe jaxin sifani itoe birin kelima muxun bəjən nin, e yi a sarijanna kala.”

*Naxanla a denkeleyana fe
Matiyu 15.21-28*

²⁴ Yesu yi keli na yi, a siga Tire yamanani, a sa so banxina nde kui. A mi yi waxi a xon ma, muxu yo xa a yiren kolon. Koni a mi yi nɔɛ a luxunje. ²⁵ Naxanla nde yi na, yinna jaxin yi naxan ma dii tɛmɛn fɔxɔ ra. Na to Yesu a fe mɛ tun, a fa bira a sanna bun ma.

²⁶ Gireki kaan nan yi na jaxanla ra, a bari Siriya-Fenisa yamanan nin. A yi Yesu mafan, a xa yinnan kedi a dii tɛmɛn fɔxɔ ra. ²⁷ Koni Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “En diidine dɛge singen han e lugo. A mi lan en yi diidine donseen tongo, en yi a sa e barene bun ma.”[†] ²⁸ Naxanla yi a yabi, a naxa, “N fafe, baren naxanye tabanla bun ma, ne donse yolonxine nan donma, diidine naxanye rayolonma bɔxɔni!” ²⁹ A yi a fala a xa, a naxa, “I bata n yabi ki fani. Nayi, siga i konni, yinnan bata xɛtɛ i ya dii tɛmɛn fɔxɔ ra!” ³⁰ Nayi, a yi xɛtɛ a konni, a yi a diin to saxi a sadeni, yinnan bata xɛtɛ a fɔxɔ ra fefe!

Yesu yi bobon nakendeya

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi keli Tire yamanani a dangu Sidon yamanani. A yi gidi Galile Daraan

[†] **7:27:** Yesu jaxanli ito a denkeleyaan nan fɛsɛfɛsɛma sandani ito xon. Sandan kui, siya gbɛtɛne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

binni Taa Xun Fune yamanani. ³² Muxuna ndee yi fa xεmε tuli xɔrina nde ra a fεma fala ti feen yi xɔdɔxɔ naxan ma. E yi Yesu mafan, a xa a yiin sa a ma. ³³ Nanara, Yesu yi a tongo a keli yamaan yε. A yi a yii sonla raso a tunle kui, a yi a dεgen namini, a yi a sa xεmεn lεnna ma. ³⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a yεεn nate kore, a yi kutun sununi! A yi a xui ramini a kon xuini, a naxa, “Epafata.” Na bunna nεεn “A xa rabi!” ³⁵ Na waxatin yεtεni xεmεn tunle yi raba ayi, a lεnna yi fulun, a falan ti fɔlɔ ki faɲi.

³⁶ Yesu yi e birin yamari, a e nama a fala muxu yo xa. Koni a yi danna sama na falan ma kii naxan yi, falan yi sigama ayi na kii nin. ³⁷ Yamaan yi kabε kati, e naxa, “A feen birin ligama ki faɲi! Hali tuli xɔrine, a ne tunla rabama ayi, bobone yi falan ti.”

8

Yesu yi muxu wuli naanin dεge Matiyu 15.32-39

¹ Na waxatini, yama gbeen mɔn yi malan. Donse to mi yi na, Yesu yi a xarandiine xili a fεma, a yi a fala e xa, a naxa, ² “N bata kininkinin yamani ito ma, amasɔtɔ e bata soge saxan ti n fεma. Donse yo mi fa e yii iki. ³ Xa n na e kamεtɔne rasiga e konne yi, e sa fugama a ra nεn kira yi amasɔtɔ e tan ndee kelideni kuya.” ⁴ A xarandiine yi a yabi, e naxa, “Donseen sɔtɔn minεn yi wulani ito yi naxan e lugε?” ⁵ Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Buru xun yoli ε yii?” E yi a yabi, e naxa, “Soloferε.”

⁶ A yi a fala yamaan xa, a e xa dɔxɔ bɔxɔni. A yi na buru xun soloferen tongo, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, a e xa e yitaxun

yamaan na. Awa, xarandiine yi a liga na kiini. ⁷ Yεxεdina ndee fan yi e yii. Yesu yi barikan bira ne fan ma fe ra. A yi a fala xarandiine xa, a naxa, a e xa ne fan yitaxun yamaan na. ⁸ Muxune birin yi e δεge, e yi lugo ken! Xarandiine yi na δɔnxe dungi dungine matongo, e debe solofere rafe ne ra. ⁹ Xεmεne gbansanna, e muxu wuli naanin nan jɔxɔn yi a ra. Nayi, Yesu yi e rasiga. ¹⁰ Na waxatin yεtɛni, e nun a xarandiine yi so kunkin kui, e siga Dalamana yamanani.

Taxamasenna maxɔdin fena

Matiyu 16.1-4

¹¹ Farisi muxuna ndee yi fa, e Yesu tandi fɔlɔ. E yi waxi a bunba feni, e yi a maxɔdin, a xa taxamasenna nde liga sa keli ariyanna yi. ¹² Yesu yi kuttun sununi ki faɲi, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera to muxune taxamasenna nde maxɔdinma? N xa jɔndin fala ε xa, e mi taxamaseri yo toma.” ¹³ Na xanbi ra, a yi keli e fema, a mɔn yi te kunkin kui, a yi dangu daraan bode fɔxɔn na.

Marakolonna lan xaranne ma

Matiyu 16.5-12

¹⁴ Nba, xarandiine yi jinan, e mi siga buru ra e yii fɔ buru xun keden pe, na nan yi kunkin kui. ¹⁵ Yesu yi e yamari, a naxa, “ε a liga ε yeren ma Farisi muxune nun Herode a muxune buru rate sena* fe yi.” ¹⁶ E yi falan ti e bode tagi, e naxa, “A ito falan nen bayo buru mi en yii.”

* **8:15:** burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi. Yesu na lebenna sama Farisi muxune xaranna nan ma. Farisi muxune xaranna yamaan birin kalama alo leben xurudin burun birin nagboma kii naxan yi.

17 E yi naxan falama, Yesu yi na kolon. Nanara, a yi e maxodin, a naxa, “E falan tima nanfera fa fala buru mi en yii? E mon munma a yeε to ε munma xaxili sotɔ? E boɲen nan xɔdɔxɔ ba? 18 Yeεna ε ma ba, ε mi sese toma? E tunla na koni ε mi fefe meεn ba? E bata jinan ba, 19 n to muxu wuli suulunna dεge buru xun suulunna ra, ε debe yoli rafe a dungi dungi dɔnxεne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Fu nun firin.” 20 Yesu mon naxa, “N to muxu wuli naaninna dεge buru xun soloferen na, ε debe yoli rafe a dungi dungi dɔnxεne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Soloferε.” 21 A yi e maxodin, a naxa, “E munma a famu ba?”

Yesu yi danxutɔɔn nakεndεya

22 Nba, Yesu nun a xarandiine to sa Betasada taanli, muxuna ndee yi fa xεmε danxutɔɔn na Yesu fεma. E yi a mafan, a xa a yiin sa danxutɔɔn ma. 23 Yesu yi danxutɔɔn yiin suxu, a yi siga a ra taa xanbin na, a yi a dεgen sa xεmεn yeεne ma, a yi a yiine sa a ma, a yi a maxodin, a naxa, “I sena nde toma ba?” 24 Xεmεn yi a yeεn nate, a naxa, “N muxune toma, koni e luxi alo wudi binle nan sigan tima.” 25 Yesu mon yi a yiine sa xεmεn yeεne ma. A yeεne yi rabi, a yi seene yigbε ki fajni! 26 Yesu yi a rasiga a konni, a naxa, “I nama fa xεtε taani sɔnɔn de!”†

Piyεri a falana Yesu a fe yi Matiyu 16.13-20, Luka 9.18-21

† 8:26: Yanyina nde, Yesu mi yi waxi a xɔn ma muxune xa a kolon fa fala a bata muxun nakεndεya alogo yamaan nama gbo ayi.

²⁷ Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Sesariya rabilinna taane yi Filipi yamanani. Yesu yi a xarandiine maxɔdin kira yi, a naxa, “Yamana a falama a nde n tan na?” ²⁸ E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiina. Bonne naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee gbɛtɛye fan naxa, a nabina nde nan i tan na.” ²⁹ Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ tan go? Ɛ tan naxa a di? Nde n tan na?” Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na.” ³⁰ Awa, Yesu yi e yamari, a e nama a fe fala muxu yo xa.

Yesu yi a sayana fe fala

Matiyu 16.21-28, Luka 9.22-27

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine xaran fɔlɔ, a naxa, a fɛrɛ mi na fɔ a tan Muxuna Dii Xɛmɛn xa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ. A naxa, a yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne e mɛma a ra nɛn, e yi a faxa. A soge saxandeni, a yi keli sayani. ³² A yi ito yɛba e xa ki fajɪ. Nanara, Piyɛri yi a ba bonne fɛma, a yi a maxadi fɔlɔ. ³³ Koni Yesu yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi a xarandiine mato, a Piyɛri maxadi, a naxa, “Setana, fata n ma! I mi i mirima Alaa feene ma fɔ adamadiine.”

³⁴ Yesu yi yamaan xili a fɛma e nun a xarandiine. A yi a fala e xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra, a xa a mɛ a yɛtɛ ra, a yi a faxa wudin† tongo, a bira n fɔxɔ ra. ³⁵ Amasɔtɔ naxan waxi a niin nakisi feni, na bɔnɔma a yi nɛn. Koni naxan na bɔnɔ a niini n tan nun n ma falan Xibaru

† **8:34:** Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

Fajina fe ra, na kisima nen. ³⁶ Xa muxun dunuja birin soto, a bono a niini habadan, tonon mundun na ra? ³⁷ Muxun noe nanse fiye, a mon yi a niin soto? ³⁸ Awa, xa muxun yagi a tiye n tan nun n ma fe falana fe ra hake kanne nun nafigne yee ra iki, n tan Muxuna Dii Xemen fan yagima nen na kanna fe ra, nxu nun maleka sarijanxine na fa waxatin naxan yi n Fafe Alaa binyeni.”

9

¹ A mon yi a fala e xa, a naxa, “N xa nondin fala e xa: Ndee be, ne mi faxe fo e Alaa Mangayaan to fe a senbeni.”

Yesu a naronna fe

Matiyu 17.1-13, Luka 9.28-36

² Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyeri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra e danna geya gbeen fari. A kepanan yi masara e yee ra yi. ³ A dugin yi lu mayilenje, a fixa ayi fefe! Dugi xaan mi dunuja yi naxan noe dugin fixe na kiini. ⁴ Nabi Eli nun Nabi Musa yi mini kenenni e yetagi, e yi lu falan tiye Yesu xa. ⁵ Piyeri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamoxo, a lanxi bayo nxu be. Nxu xa gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.” ⁶ A mi yi fa a kolon a naxan falama, amasoto gaxun bata yi e suxu han! ⁷ Kundaan yi godo e xun ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii Xemen nan ito ra, e tuli mati a xuiin na!” ⁸ E yi e yee rakopin e rabilinni mafuren, koni e mi muxu yo to e fema fo Yesu kedenna!

⁹ E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a e feen naxan toxi, e nama na fala

muxu yo xa fɔ a tan Muxuna Dii Xɛmɛn na keli sayani. ¹⁰ E yi na falan namara, koni e yi falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “Keli fena sayani, na bunna di?”

¹¹ E yi Yesu maxɔdin, e naxa, “Sariya karamɔxɔne a falama nanfera fa fala Nabi Eli nan singe fama?”* ¹² A yi e yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin yitɔn. Koni nanfera Kitabuna a falama a Muxuna Dii Xɛmɛn tɔrɔma nɛn kati, muxune yi e mɛ a ra? ¹³ Koni n xa a fala ɛ xa, Nabi Eli bata yelin fɛ. E yi e rafan feene birin liga a ra alo Kitabuna a fe falaxi kii naxan yi.”

*Yinnan yi diidin naxan fɔxɔ ra
Matiyu 17.14-21, Luka 9.37-43*

¹⁴ E to fa xarandiin bonne fɛma, e yi yama gbeen to e rabilinni. E nun sariya karamɔxɔna ndee yi e bode matandima. ¹⁵ Yamaan to Yesu to, e yi kabɛ kati! E siga e giyɛ a ralandeni, e yi a xɔntɔn. ¹⁶ Yesu yi a xarandiine maxɔdin, a naxa, “E bode matandima nanfera?”

¹⁷ Muxu keden yi a yabi yamaan yɛ, a naxa, “Karamɔxɔ, n bata fa n ma dii xɛmɛn na i fɛma amasɔtɔ yinnana a fɔxɔ ra. A mi nɔɛ falan tiyɛ.

¹⁸ Yinnan na keli a ra waxati yo yi, a a rabirama nɛn bɔxɔni. A dɛ xunfanna yi lu minɛ, a lu a jinna raxinjɛ. A xara ayi. N bata i ya xarandiine mafan, alogo e xa yinnani ito kedi, koni e mi

* **9:11:** Nabi Eli a fe sebɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karamɔxɔne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mɔn fama nɛn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. A a lixi taruxuni ito kui, Herode bata yi Yoni Marafu Tiin faxa.

nɔxi a kedε.” ¹⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E tan denkeleyatarene, n luma ε fema han waxatin mundun yi? N xa diɲa ε xa han waxatin mundun yi? E fa diin na n fema.” ²⁰ E yi fa a ra Yesu fema.

Yinnan to Yesu to, a yi banxulanna raxuruxurun keden na, a yi bira bɔxɔni, a yi lu a makutukutε, a de xunfanna yi lu mine. ²¹ Yesu yi banxulanna fafe maxɔdin, a naxa, “Xabu waxatin mundun ito ligama a ra?” A fafe yi a yabi, a naxa, “Xabu a dii ɲɔrena. ²² Yinnan bata kata a faxa feen na sanɲa ma wuyaxi. A bata yi a rabira tεen nun igeni. Xa i nɔε a ligε, kininkinin nxu ma, i yi nxu mali.” ²³ Yesu naxa, “I tan naxa, ‘Xa i nɔε.’ Naxan na denkeleya, na nɔε feen birin ligε nen.” ²⁴ Banxulanna fafe yi a xuini te sa, a naxa, “N denkeleyaxi, koni n mali n ma denkeleyatareyani.”

²⁵ Yesu yi a to, yamaan yi masoma e ra. Nanara, a yinna ɲaxin yamari, a naxa, “I tan yinnan bobo tuli xɔrina, n bata i yamari, xεte diidini ito fɔxɔ ra, i nama fa a tɔrɔ sɔnɔn!” ²⁶ Yinnan yi gbelegbele. A banxulanna raxara ayi ken! A xεte a fɔxɔ ra. Banxulanna yi liga alo faxa muxuna. Muxune birin yi a fala, e naxa, “A bata faxa.” ²⁷ Koni Yesu yi banxulanna suxu a yiin ma. A yi a rakeli, a ti.

²⁸ Yesu so banxini waxatin naxan yi, a xarandine yi a maxɔdin e danna, e naxa, “Nanfera nxu tan mi nɔxi na yinnan kedε?” ²⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Na sifan mi kedε Ala maxandin xanbi.”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala

Matiyu 17.22-23, Luka 9.43-45

³⁰ E yi keli mɛnni, e dangu Galile yamanani. Yesu mi yi waxi a xɔn ma muxune xa a yire kolon,

³¹ amasotō a yi a xarandiine nan xaranma. A yi a fala e xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xεμεν yanfama nεn, e yi n so muxune yii, e yi n faxa. Koni soge saxan na dangu, n mōn kelima nεn sayani.”

³² Koni, e mi na falan bunna kolon, e mōn yi gaxu a maxōdinε.

Nde gbo birin xa?

Matiyu 18.1-5, Luka 9.46-48

³³ E Kapεrunan taan li waxatin naxan yi, e so banxini. Yesu yi a xarandiine maxōdin, a naxa, “E yi ε bode matandima kira yi nanfe ma?” ³⁴ Koni e yi dundu amasotō e bata yi e bode matandi kira yi nun fa fala nde gbo birin xa e ye. ³⁵ Yesu yi dōxō, a yi a xarandii fu nun firinne xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi findi feni xunna ra, na xa a yeε lu a rapanna ra, a findi birin ma walikεεn na.” ³⁶ A yi diidina nde rakeli, a yi a ti e birin ye tagi. A yi a tongo, a yi a fala e xa, a naxa, ³⁷ “Naxan na diidini ito nde yisuxu n xinli, na bata n tan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na mi n tan xan tun yisuxi, fō naxan n xεxi.”

Naxan mi kelixi ε xili ma

Luka 9.49-50

³⁸ Yoni yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamōxō, nxu bata xεμεna nde to jinanne kedε i xinli, nxu yi a raxōlō, a xa a lu amasotō a mi yi en tan fōxō ra.”

³⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “E nama a raxōlō amasotō muxun naxan kabanako feen ligama n xinli, na mi nōε n ma fe jaxin fale. ⁴⁰ Amasotō naxan mi kelixi en xili ma, na en xa nεn. ⁴¹ N xa jōndin fala ε xa, muxu yo igen so ε yii amasotō Alaa Muxu

Sugandixin gbeen nan ε tan na, na barayin sɔtɔma nɛn!”

Yulubina fe

Matiyu 18.6-9, Luka 17.1-2

⁴² Yesu naxa, “Diidin naxanye denkeleyaxi n ma itoe ra, muxu yo na nde keden bira yulubini, a yi fisa nun gɛmɛ gbeen yi xidi na kanna kɔɛ ra, a woli tilinna ma. ⁴³ Xa i yii nan i birɛ yulubini, a sɛgɛ a ra. A fisa i yii keden kanna xa so habadan nii rakisini, benun i yii firin kanna xa so yahannama tɛ tutareni, ⁴⁴ ‘kunle nun tɛɛn mi ɲaɲɲɛ denaxan yi habadan!’ ⁴⁵ Xa i sanna nan i birɛ yulubini, a sɛgɛ a ra. A fisa i san keden kanna xa so ariyanna yi benun i san firin kanna xa so yahannama yi, ⁴⁶ ‘kunle nun tɛɛn mi ɲaɲɲɛ denaxan yi habadan!’ ⁴⁷ Xa i yɛɛn nan i birɛ yulubini, a ba na. A fisa i yɛɛ keden kanna xa so Alaa Mangayani benun i yɛɛ firin kanna xa so yahannama yi, ⁴⁸ ‘kunle nun tɛɛn mi ɲaɲɲɛ denaxan yi habadan!’ ⁴⁹ Amasɔtɔ tɛɛn sama muxun birin ma nɛn mɛnni alo i na fɔxɔn so suben ma.”

⁵⁰ “Fɔxɔn fan, koni xa a mɛxɛmɛxɛnna ba ayi, a fa ramɛxɛmɛxɛnma nanse ra nayi? Ɛ kewali fajine xa lu ε dunuɲa yi gidini alo fɔxɔn naxan donse ɲaxumɛni, ε lu bɔɲɛ xunbenli ε bode xɔn.”

10

Xaranna lan futu kala feen ma

Matiyu 19.1-12, Luka 16.18

¹ Na xanbi ra, Yesu yi keli mɛnni, a yi siga Yudaya yamanani, a Yurudɛn baan gidi. Yamaan mɔn yi

malan a fεma. A mən yi e xaran alo a darixi a ligε kii naxan yi.

² Farisi muxuna ndee yi fa a fεma, e yi a maxɔdin alogo e xa a κεηaan fεσεfεσε, e naxa, “A fala nxu xa, a daxa sariyani ba xεμεη xa a με a ηaxanla ra?”

³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Musa yamarin mundun so ε yii?” ⁴ E yi a yabi, e naxa, “Musa bata tin a xεμεη xa futu kala kedın seβε, a yi a ηaxanla beηin.”

⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Musa na yamarin seβεxi ε xa nen bayo ε bηηen xɔɔxɔ. ⁶ Koni a fɔlɔni dunuηa da waxatini, ‘Ala xεμεη nun ηaxanla da nen,’ ⁷ ‘Nanara, xεμεηa a nga nun a fafe beηinma nen, a yi a maso a ηaxanla ra, ⁸ e findi fati bende kedenna ra.’* Nayi, muxu firin mi fa e ra koni muxu keden. ⁹ Nanara, Ala bata seen naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne fata.”

¹⁰ E xeτε banxini waxatin naxan yi, xarandiine yi Yesu maxɔdin na feen ma. ¹¹ A yi a fala e xa, a naxa, “Xεμεη naxan na a ηaxanla beηin, a ηaxalan gbετε futu, a bata yalunyaan liga lan a ηaxalan singen ma.† ¹² A na kii nin, ηaxanla naxan na a με a xεμεη na, a lu xeμεε gbετε xa, na ηaxanla bata yalunyaan liga.”

Yesu yi duba diidine xa

Matiyu 19.13-15, Luka 18.15-17

¹³ Muxune yi fa diidine ra Yesu fεma, alogo a xa a yiin sa e xunni, a duba e xa. Koni xarandiine yi falan ti ne ma. ¹⁴ Yesu to na to, a yi xɔlɔ, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E tin diidine xa fa

* **10:8:** Dunuηa Fɔlɔn 1.27 nun 2.24 † **10:11:** A yalunyaan ligaxi bayo a mən futu singen yamarin bun Ala yeε ra yi.

n fεma, ε nama e raxεε amasεε e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na. ¹⁵ N xa ƚεndin fala ε xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soε Alaa Mangayani mumε!” ¹⁶ Na xanbi ra, a yi diidine dεxε a kanke ra, a yi a yiin sa e ma, a duba e xa.

Xεme nafulu kannafe

Matiyu 19.16-30, Luka 18.18-30

¹⁷ Yesu sigamatεna, xεmena nde yi a gi Yesu fεxε ra, a sa a xinbi sin a bun ma. A yi a maxεdin, a naxa, “Karamεxε fajina, n nanfe ligε n habadan nii rakisin sεε?” ¹⁸ Yesu yi a maxεdin, a naxa, “I n xilima nanfera fa fala muxu fajina? Muxu yo mi fan, Ala nan keden fan. ¹⁹ I yamarine kolon ba? Fa fala, ‘I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I nama muƚan ti. I nama wule seren ba. I nama muxun yii seene kansun. I baba nun i nga binya.’ †”

²⁰ Xεmen yi a fala, a naxa, “Karamεxε, xabu n dii ƚεreyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi.”

²¹ Yesu yi a mato, a yi a xanu, a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden luxi i ma. Siga, i sa i yii seene birin mati, i yiigelitεne ki. I nafunla sεεma nen ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n fεxε ra.” ²² Xεmen na me waxatin naxan yi, a bεƚen yi rapaxu a ma, a sunuxin yi siga, amasεε nafulu kan gbeen nan yi a ra nun. ²³ Yesu yi a xarandiine mato a rabilinni. A yi a fala e xa, a naxa, “Nafulu kanne so raxεε Alaa Mangayani han!”

²⁴ Xarandiine yi kabε na falan ma. Koni Yesu mεn yi a fala e xa, a naxa, “N ma diine, Alaa

† **10:19:** Xεryaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

Mangayani so raxɔɔ han! ²⁵ Nafulu kannu so raxɔɔ Alaa Mangayani dangu ɲɔgɔmɛn so feen na sagilaan yinla ra.” ²⁶ Xarandiine yi kabɛ kati, e yi e bode maxɔdin, e naxa, “Nde nɔɛ kisɛ ɲayi?” ²⁷ Yesu mɔn yi e mato. A yi a fala, a naxa, “Muxun mi nɔɛ na ligɛ koni Ala tan nɔɛ nɛn. Ala nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”

²⁸ Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin beɲin, nxu bira i fɔxɔ ra.” ²⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a ngaxakeden xɛmɛmane nun a ɲaxalanmane, hanma a nga hanma a fafe hanma a diine hanma a xɛɛne, n tan nun n ma falan Xibaru Faɲina fe ra, ³⁰ na kannu na ɲɔxɔn kɛmɛ sɔtɔma nɛn waxatini ito yi, banxine nun ngaxakeden xɛmɛmane nun ɲaxalanmane nun ngane nun diine nun xɛɛne, beɛɛnxɔnyane fan yi sa ne fari, a yi habadan nii rakisin sɔtɔ waxati famatɔni. ³¹ Koni naxanye yɛɛn na, ne wuyaxi sa luma nɛn xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yɛɛn na.”

*Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 20.17-19, Luka 18.31-34*

³² E yi kira yi waxatin naxan yi, e sigama Yerusalɛn taani, Yesu yi tixi a xarandiine yɛɛ ra. Xarandiine yi kuisan kati! A fɔxɔrabirane yi gaxu. Yesu mɔn yi a xarandii fu nun firinne tongo, a siga e ra e danna. Feen naxanye fama ligadeni a ra, a na fala e xa. ³³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “ɛ a mato, en sigama Yerusalɛn taani. N tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yii na yi. E n ma kitin bolonma nɛn, a

lan sayaan ma. Na xanbi ra, e yi n so siya gbete ne yii, ³⁴ naxanye n magelema, e yi e degen namini n ma, e yi n bulan, e yi n faxa. Soge saxan na dangu, n mən kelima nen.”

*Yaki nun Yoni e maxandina fe
Matiyu 20.20-28*

³⁵ Na xanbi ra, Sebede a dii xeme ne Yaki nun Yoni yi fa Yesu fema, e naxa, “Karamoxo, nxu waxi a xon ma, i xa fena nde liga nxu xa.” ³⁶ Yesu yi e maxodin, a naxa, “E waxi a xon ma, n xa nanfe liga e xa?” ³⁷ E yi a yabi, e naxa, “I na doxo i ya binyeni, tin nxu xa doxoden soto i fema, keden i yiifanna ma, keden i komenna ma.” ³⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E n xandima naxan yi, e mi na kolon. N na n minma toroya igelengenna naxan na, e noe e minje na ra ba hanma e rafuyexoleni alo n nafuma kii naxan yi?” ³⁹ E yi a yabi, e naxa, “On, nxu a noe.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na n minma toroya igelengenna naxan na, e fama e mindeni na ra nen yati! N nafuma xoleni kii naxan yi, e fan yi rafu na kiini. ⁴⁰ Koni muxun doxo fena n yiifanna ma hanma n komenna ma, n tan mi na ragidima. Ala bata yelin na yirene ragide muxune ma.”

⁴¹ Xarandii fuun bonne na me waxatin naxan yi, e yi xolo Yaki nun Yoni ma. ⁴² Nanara, Yesu yi e birin xili a fema, a naxa, “E a kolon fa fala naxanye yatexi mangane ra siyane ye, ne noyaan nan ligama e xun na, e muxu gbeene fan yi kuntigiyaan doxo e ra. ⁴³ Koni a mi na kiini e tan tagi. Koni xa naxan yo waxi findi feni muxu gbeen na e ye, fo na xa findi e walikenen na. ⁴⁴ Xa naxan yo waxi findi feni e yeeratiin na, fo a xa findi birin ma konyin

na. ⁴⁵ Amasotɔ hali n tan Muxuna Dii Xεmεna, n mi faxi fa fala muxe xa wali n xa, koni alogo n tan xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

*Yesu yi danxutɔɔn yεεn naba ayi
Matiyu 20.29-34, Luka 18.35-43*

⁴⁶ Awa, e yi sa Yeriko taan li. Yesu nun a xarandine nun yama gbeen yi minima Yeriko taani waxatin naxan yi, danxutɔna nde yi dɔxi kiraan de xandi tideni naxan yi xili Baritime. Na bunna nεεn “Time a dii xεmεna.” ⁴⁷ A to a mε a Yesu Nasarɛti kaan nan danguma, a gbelegbele fɔlɔ, a naxa, “Yesu, Dawudaa Dii Xεmεna, kininkinin n ma!” ⁴⁸ Muxu wuyaxi yi a masabari. Koni a mɔn yi lu gbelegbele, a naxa, “Dawudaa Dii Xεmεna, kininkinin n ma!” ⁴⁹ Yesu yi ti, a naxa, “E a xili.” Nayi, e danxutɔɔn xili, e naxa, “I bɔɔn xa xunbeli. Keli i ti, a i xilima.” ⁵⁰ A yi a doma gbeen nawoli ayi, a tugan, a fa Yesu fεma. ⁵¹ Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “I waxi a xɔn ma, n xa nanfe liga i xa.” Danxutɔɔn yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, n waxi a xɔn ma, n xa seen to.” ⁵² Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i ya denkelɛyaan bata i rakendɛya.” A yi seen to mafuren, a bira Yesu fɔxɔ ra kiraan xɔn ma.

11

*Yesu so fena Yerusalɛn taani
Matiyu 21.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19*

¹ E to maso Yerusalɛn taan na, e yi so Betifage nun Betani taadine yi, Oliwi Geyaan dexɔn ma. Yesu yi a xarandii firin nasiga e yεε ra. ² A yi a ɔungu e ma, a naxa, “E siga banxidεεn na ε yεε ra. E na na li tun, ε sofalidina nde toma nεn xidixi,

muxe munma dɔxɔ naxan fari singen. E a fulun, ε fa a ra be. ³ Xa muxuna nde ε maxɔdin fa fala, ‘E na ligama nanfera?’ E a fala a xa, ε naxa, ‘Marigin makona a ma,’ na kanna a soma ε yii nen mafuren.”

⁴ Nanara, e yi siga, e sa sofalidin to xidixi kiraan de banxina nde de ra. E yi a fulunma waxatin naxan yi, ⁵ muxun naxanye yi tixi na yi, na ndee yi e maxɔdin, e naxa, “E sofalidini ito fulunma nanfera?” ⁶ E yi e yabi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi tin e xa siga. ⁷ E yi fa sofalidin na Yesu fema, e yi e domane yifulun sofalidin fari, Yesu yi dɔxɔ a fari. ⁸ Muxu wuyaxi yi e domane yifulun kiraan xɔn ma, bonne yi jɔxɔndene magira, e yi e sa kiraan xɔn ma a binya feen na. ⁹ Naxanye yi sigama a yeε ra e nun naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra, ne yi lu sɔnxɔε, e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! ¹⁰ En benba Dawudaa mangayaan naxan fama, Ala xa na baraka! Ala tantun kore xɔnna ma pon!”

¹¹ Yesu yi so Yerusalen taani, a siga Ala Batu Banxini. A yi banxin kui seene birin mato, koni a li kɔε bata so, a yi siga Betani taani e nun a xarandii fu nun firinne.

Yesu yi xɔde binla danga

Matiyu 21.18-19

¹² Na xɔtɔn bode, e yi kelima Betani taani waxatin naxan yi, kamɛn yi Yesu suxu. ¹³ A yi xɔde binla to wulani a deene jingixi a ma. A yi siga na alogo a xa sa a bogina ndee fen a kɔε ra. Koni a to na li, a mi a bogi yo to, fɔ a deene amasɔtɔ xɔden bogi waxatin munma yi a li. ¹⁴ Yesu yi a fala

xɔde binla ma, a naxa, “Muxu yo mi fa i tan bogin donma!” A xarandiine yi a fala xuiin me.

Yesu yi siga Ala Batu Banxini

Matiyu 21.12-17, Luka 19.45-48, Yoni 2.13-22

¹⁵ E Yerusalen li waxatin naxan yi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini. Naxanye yi sare matiin nun sare soni mɛnni, a ne kedi fɔɔ. A yi gbeti masarane tabanle rafelen, e nun ganba matine gbɛdene. ¹⁶ A mi yi tinma muxu yo xa goronna radangu Ala Batu Banxin tanden ma. ¹⁷ A yi yamaan xaran, a naxa, “A seɓɛxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma Banxin xili bama nen, Ala maxandi banxina siyane birin xa.’* Koni ε tan bata a findi muɗadene luxunden na!”

¹⁸ Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne na me waxatin naxan yi, e yi Yesu faxa feren fen fɔɔ. Bayo e yi gaxuxi a yeε ra nun, amasɔɔ yamaan birin bata yi kabε a xaranna ma. ¹⁹ Ninbari soxina, Yesu nun a xarandiine yi keli taani.

Xɔde binla fe xaranna

Matiyu 21.20-22

²⁰ Na xɔtɔn bode subaxani, e yi sigama kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e yi na xɔde binla to xaraxi han a salenne. ²¹ A fe yi rabira Piyeri ma. A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, i xɔde binla naxan danga, a mato, a bata xara!”

²² Yesu yi e yabi, a naxa, “E denkeleya Ala ma. ²³ N xa ɗɔndin fala ε xa, naxan na a fala geyani ito ma fa fala, ‘Siga, i sa bira fɔxɔ igeni,’ xa a mi sike a bɔɗeni, a yi denkeleya, fa fala a falan nakamalima nen, a ligama a xa nen. ²⁴ Na na a toxi, n na a

* **11:17:** Esayi 56.7 nun Yereimi 7.11

falama ε xa, ε na Ala maxandi fena nde ma, xa ε la a sɔtɔ feen na, ε na sɔtɔma nɛn. ²⁵ Awa, ε nɛma Ala maxandε waxatin naxan yi, xa fena nde ε kui muxuna nde xili ma, ε xa a mafelu na ra. Nanara, ε Fafe Ala naxan ariyanna yi, na ε mafeluyε ε hakεne ra. ²⁶ Xa ε mi bonne mafelu, ε Fafe Ala naxan ariyanna yi, na mi ε fan mafeluyε ε yulubine ra.”

Yesu sɛnbɛn maxɔdinna fe

Matiyu 21.23-27, Luka 20.1-8

²⁷ Awa, e mɔn yi so Yerusalɛn taani. Yesu yi a masiga tima Ala Batu Banxin tanden ma waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne yi fa a fɛma. ²⁸ E yi a maxɔdin, e naxa, “I feni itoe ligama sɛnbɛn mundun yi? Nde i tixi itoe ligan na?” ²⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ε maxɔdin fe keden na, xa ε n yabi, naxan n tixi na feene ra, n na falama ε xa nɛn. ³⁰ Awa, ε a fala n xa, nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?”

³¹ E yi falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “Xa en na a yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a a falama nɛn nayi, a naxa, ‘Nanfera ε mi la Yoni ra?’ ³² Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, na di?” Amasɔtɔ, e yi gaxuxi yamaan yεε ra bayo yamaan birin yi laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra. ³³ Nayi, e Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi a kolon.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama sɛnbɛn naxan yi, n mi na falama ε xa na yi.”

Nakɔ kantanne fe sandana
Matiyu 21.33-46, Luka 20.9-19

¹ Na xanbi ra, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa, “Muxuna nde yi manpa bili nakɔɔn sa. A yi a sansan, a yi manpa ige badeni tɔn, a yi gbengben ti. Na xanbi ra, a nakɔɔn taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini. ² A bogi waxatin to a li, a yi a walikɛna nde rasiga nakɔ kantanne ma, a e xa a gbeen so na yii. ³ Nakɔ kantanne yi na walikɛn suxu, e yi a bɔnbɔ, e yi a raxɛtɛ. E mi sese so a yii. ⁴ Na xanbi ra, nakɔ kanna mɔn yi walikɛ gbɛtɛ rasiga e ma, e yi na fan bɔnbɔ a xunna ma, e yi a makonbi. ⁵ A yi a saxanden fan nasiga, e yi na tan faxa. Na xanbi ra, a yi ndee gbɛtɛye rasiga, e yi na ndee bɔnbɔ, e yi ndee faxa. ⁶ A lu a rafan dii xɛmɛ keden peen ma. Dɔnxɛn na, a yi na rasiga, a naxa, ‘E yagima nɛn n ma diin tan yɛɛ ra.’ ⁷ Koni nakɔ kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nakɔ kanna kɛ tongon nan ito ra, ɛ fa be, en na a faxa. Nayi, a kɛɛn yi findi en gbeen na!’ ⁸ Awa, e yi a dii xɛmɛn suxu, e yi a faxa, e yi a woli ayi nakɔɔn fari ma.”*

⁹ Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Nakɔ kanna nanfe ligama nayi? A fama nɛn nayi, a yi na muxune faxa. A nakɔɔn taxu muxu gbɛtɛye ra. ¹⁰ Ɛ munma Kitabun yireni ito xaran ba, a sɛbɛxi dɛnaxan yi fa fala, ‘Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna ra. ¹¹ Marigin nan na ligaxi, kabanako feen nan na ra en yɛɛ ra yi.’† ?”

* **12:8:** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikɛne findixi nabine ra naxanye xɛ Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. † **12:11:** Yaburin 118.22-23

¹² E yi kata Yesu suxu feen na amasotɔ e yi a kolon fa fala Yesu na sandan saxi e tan nan xa. Koni e gaxu yamaan yεε ra. Nanara, e keli a fεma, e siga.

Mudu fin maxɔdinna fe
Matiyu 22.15-22, Luka 20.20-26

¹³ E yi Farisi muxuna ndee nun Herode a muxuna ndee rasiga Yesu fεma alogo e xa a suxu feni tɔn a falana fe ra. ¹⁴ E yi fa a fεma, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon fa fala jɔndi falan ni i ra. Muxu yo mi nɔε i ya miriyaan maxεε, amasotɔ i mi muxune rafisaxi e bode xa fɔ i yamaan xaranma Alaa kiraan ma jɔndini. Awa, a daxa mudun xa fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi? Nxu lan nxu yi a fi, hanma nxu nama a fi?”†

¹⁵ Koni Yesu yi e nafiyaan kolon. A yi e yabi, a naxa, “E n dεεn bunbama nanfera? E fa gbeti gbanan keden na, n xa a mato.” ¹⁶ E yi fa gbeti gbanan keden na a xɔn. A yi e maxɔdin, a naxa, “Nde xili nun a yetagin sawura a ma?” E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.” ¹⁷ Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”§

E kabε a ma kati!

† **12:14:** Xa a fala e nama a fi, a birama mangane ra nen, xa a fala e xa a fi, a birama yamaan na nen naxanye yigbetenxi mudu maxinle xɔn. § **12:17:** Ala gbeena: Mangan yetagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi mangan gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yetε so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na.

Faxa muxune rakeli fena
Matiyu 22.23-33, Luka 20.27-40

¹⁸ Saduse muxuna* ndee yi fa Yesu fema naxanye a falama fa fala a muxune mi kelima sayani. E yi a maxadin, ¹⁹ e naxa, “Karamoxo, Musa ito nan sebexi en xa, a naxa, ‘Xa xemena nde faxa, a naxanla lu, koni dii mi a yii, xemena na ngaxakeden na xa na ke naxanla tongo, e diin bari faxa muxun xa.’† ²⁰ Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi na nun, a forimaan yi naxanla futu, a faxa, a mi dii lu. ²¹ A xunyena yi ke naxanla tongo, na fan yi faxa, a mi dii lu. A liga na kiini a xunyena saxanden fan na. ²² Na muxu soloferene sese mi dii lu. Daxena na, na naxanla fan yi faxa. ²³ Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, na naxanla findima nde gbee ra nayi? Amasoto a bata yi doxo muxu solofereni ito birin xon ma nun!”

²⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “E bata tantan, amasoto e mi Kitabun kolon hanma Ala senbena. ²⁵ Bayo faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, e ligama nen alo malekan naxanye ariyanna yi. Xemena mi naxalan futuma, naxanla mi doxon xemena xon ma. ²⁶ Awa, n xa faxa muxune rakeli feen nondin yita e ra. E mi na xaranxi Musaa Kitabun kui ba, Ala naxan fala a xa foton din yireni, a naxa, ‘Ibrahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala?’‡ ²⁷ Anu, faxa

* **12:18:** Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mon mi yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani. † **12:19:** Dunujna Folon 38.8 nun Sariyane 25.5-10 ‡ **12:26:** Xaroyaan 3.2 nun 3.6 nun 3.15-16

muxune Ala mi a tan na, koni fɔ niiramane. § ε tantanna gbo.”

Yamari fisamantenna fe

Matiyu 22.34-40, Luka 10.25-28

²⁸ Sariya karamɔxɔna nde yi na nun naxan e fe matandi xuiin mε. Na yi a to a Yesu bata Saduse muxune yabi ki fajni. Nanara, a yi a maxɔdin, a naxa, “Yamarin mundun gbo dangu a birin na sariyan yamarine ye?” ²⁹ Yesu naxa, “Naxan gbo a birin xa na nan ito ra. ‘Isirayila kaane, ε tuli mati. Marigina en ma Ala keden peen na a ra. ³⁰ I xa i Marigina Ala xanu i bɔɔɛn birin na, e nun i niin birin na e nun i xaxinla birin na e nun i senben birin na.’* ³¹ A firinden nan ito ra. ‘I adamadi boden xanu alo i yetena.’† Yamari gbete mi na naxan gbo itoe firinna xa.”

³² Sariya karamɔxɔn yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, na lanxi. I bata ɔɔndin fala fa fala Ala keden peen nan a ra, gbete yo mi na fɔ a tan. ³³ I na Ala xanu i bɔɔɛn birin na e nun i xaxinla birin e nun i senben birin, i yi i adamadi boden xanu alo i yetena, na dangu saraxa gan daxine nun saraxane birin na.” ³⁴ Yesu yi a to fa fala a bata a yabi xaxilimayani. Nanara, Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I mi makuya Alaa Mangayaan na.”

Na xanbi ra, muxu yo mi susu a maxɔdinɛ fe gbete ma.

§ **12:27:** niiramane: Ala naxa a Ibrahima a Ala nan a ra. A mi a falaxi nun fa fala Ibrahima a Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yeena e ra laxira yi. E mon e nii ra Ala ye ra yi. Nanara, faxa muxune kelima sayani. * **12:30:** Sariyane 6.4-5 † **12:31:** Saraxaraline 19.18

*Yesu yi maxədinna ti**Matiyu 22.41-46, Luka 20.41-44*

³⁵ Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi maxədinna ti, a naxa, “Sariya karaməxəne a falama nanfera fa fala Dawudaa bənsənnan nan Alaa Muxu Sugandixin na? ³⁶ Dawuda yetεen bata a fala, fata Alaa Nii Sarihanxin na, a naxa,

‘Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa, “Dəxə n yiifanna ma

han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.” †

³⁷ Dawuda yetena a xili nən, a naxa, ‘N Marigina.’ Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bənsənnan ra di nayi?” §

Yama gbeen yi Yesu xuiin name sewani.

*Yesu yi Sariya karaməxəne nun Farisi muxune yalagi**Matiyu 23.1-36, Luka 20.45-47*

³⁸ A yi e xaranma waxatin naxan yi, a naxa, “E a liga ε yeren ma sariya karaməxəne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiye. A rafan e ma yamaan xa e xəntən ləxə tidene yi. ³⁹ Muxu gbee dəxədəne rafan e ma salide banxine yi, e nun dəxəde fəpine donse donna malanne yi. ⁴⁰ E kaɲa gilene yii seene bama

† **12:36:** Yaburin 110.1 § **12:37:** Na waxatini karaməxəne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bənsənnan nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 sebe, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nən fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yetε ra yi.

e yii. E yi e yεε mayita sali xunkuyene yi! E yalagima nen na feene ma han a radangu ayi!”

Kaṅa gilena kisena

Luka 21.1-4

⁴¹ Yesu yi dαxα Ala Batu Banxin gbeti maraden yεtagi yamaan yi darixi Ala kiseene se denaxan yi. A yi yamaan matoma, e gbetin sama na yi. Nafulu kan wuyaxi yi gbeti gbeen sa. ⁴² Koni, kaṅa gile yiigelitαn fan yi fa, a wure gbeeli gbanan firin sa, naxanye munanfanna xurun a birin xa. ⁴³ Yesu yi a xarandiine xili a fema, a yi a fala e xa, a naxa, “N xa nαndin fala ε xa, fa fala kaṅa gile yiigelitαni ito naxan saxi gbeti maradeni, na gbo bonne birin gbeen xa. ⁴⁴ Amasαtα bonne birin naxan saxi, ne birin baxi e nafunla nde nan na, koni kaṅa gileni ito, hali yiigelitαn to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi.”

13

Ala Batu Banxin kalana fe

Matiyu 24.1-2, Luka 21.5-6

¹ Yesu to yi minima Ala Batu Banxini, a xarandiina nde yi a fala a xa, a naxa, “Karamαxα, i yεen ti γεμε φαnine nun banxi φαnine ra!”

² Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata banxi gbeeni itoe to ba? Hali γεμεni ito kedenna mi luyε a bode fari. E birin naxuyama ayi.”

Tαrαn nun besεnχonyana a fe

Matiyu 24.3-14, Luka 21.7-19

³ Yesu yi dαxi Oliwi Geyaan fari Ala Batu Banxin yεtagi waxatin naxan yi, Piyeri nun Yaki nun Yoni nun Andire yi siga a fema e danna a maxαdindeni.

⁴E yi a fala, e naxa, “Na feene liga waxatin fala nxu xa. Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”

⁵Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a liga ε yeren ma alogo muxe nama ε mayenden. ⁶Muxu wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala fa fala, ‘A tan nan n tan na.’ E muxu wuyaxi mayenden. ⁷E na yengε feene mε e nun yengεna ndee xinla, ε nama gaxu. A fεrε mi na fɔ na fe sifane xa liga nɛn. Koni waxati raɲanna mi na ra singen. ⁸Siya kedenna siyaan bonna yengεma nɛn, yamana keden yi yamanan bonna yengε. Bɔxɔn xuruxurunma nɛn yirena ndee yi. Fitina kamene yi so. Na feene birin ligama nɛn alo ɲaxanla dii barin kui xɔlε singena.”

⁹“E a liga ε yeren ma, amasɔtɔ muxune ε suxuma nɛn, e siga ε ra kiti sadeni.* E ε bulan salide banxine yi. E tima nɛn yamana kanne nun mangane yεtagi n tan ma fe ra, ε yi n ma fe sereyaan ba e xa. ¹⁰A fεrε mi na fɔ n ma falan Xibaru Fajin kawandin xa ba siyane birin xa singen. ¹¹E na ε suxu waxatin naxan yi, e siga ε ra kiti sadeni, ε naxan falama, ε nama xamin na ra benun a waxatin xa a li. Ala na naxan so ε yii na waxatini, ε na fala. Amasɔtɔ ε tan xa mi falan tima fɔ Alaa Nii Sariɲanxina. ¹²Muxuna a ngaxakedenna yanfama nɛn, a yi a faxa. Fafane na ɲɔxɔnna ligama nɛn e diine ra. Diine murutεma nɛn e sɔtɔ muxune xili ma, e yi e ti sayaan ma. ¹³Muxun birin ε raɲaxuma nɛn n tan ma fe ra. Koni muxun naxan diɲama han a raɲanna, na kisima nɛn.”

* **13:9:** ε suxuma nɛn: E suxuma Yesu a xinla fe ra.

*Se Haramuxina**Matiyu 24.15-28, Luka 21.20-24*

¹⁴ “E na ‘Se Haramuxi Halagi Tiin’ to yirena nde yi, a mi daxa denaxan yi, nayi naxanye Yudaya yamanani, ne xa e gi, e te geyane fari. Naxan na feni ito xaran, na xa a bunna kolon! ¹⁵ Muxun naxan a kore banxin kɔɛ ra, na nama xεε, a godo banxini a yii seene tongodeni. ¹⁶ Muxun naxan xεen ma, na nama xεε banxini a domaan tongodeni. ¹⁷ Gbalo gbeen fudi kanne yεε ra na lɔxɔni e nun diin ngane! ¹⁸ E Ala maxandi alogo na feene nama liga xunbeli waxatini! ¹⁹ Amasɔɔ na lɔxɔne tɔrɔn ɲɔxɔn munma liga singen xabu Ala dunuɲa da waxatin naxan yi han iki. A ɲɔxɔn fan mi fa ligama sɔnɔn! ²⁰ Xa Marigin mi yi nde ba na lɔxɔne ra nun, adamadi yo mi yi kisima, koni a bata nde ba e ra a muxu yɛbaxine fe ra.”

²¹ “Xa muxu yo a fala ε xa na waxatini, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi’ hanma, ‘A mato, a sa mɛnni,’ ε nama la ne ra. ²² Amasɔɔ muxu wulexi sugandixine nun wule nabine kelima nɛn, e taxamasenne nun kabanako feene liga alogo e xa Ala muxu yɛbaxine mayenden, xa na lanɲε. ²³ Koni, ε xa a liga ε yeren ma! N bata feene birin fala ε xa benun e waxatin xa a li.”

*Muxuna Dii Xɛmɛn fa fena**Matiyu 24.29-31, Luka 21.25-28*

²⁴ “Na lɔxɔne yi, na tɔrɔ lɔxɔne na dangu, ‘sogeni dimima nɛn, kiken mi fa dεgɛma. ²⁵ Sarene kelima nɛn kore, e yolon. Kore xɔnna sɛnbene yimaxama nɛn.’ ²⁶ N tan Muxuna Dii Xɛmɛn minima nɛn kɛnɛnni kundani sɛnbε gbeen nun binyeni. ²⁷ N yi n ma malekane rasiga bɔxɔn tongon naaninne

birin yi. E yi n ma muxu yebaxine malan keli dunuja danna bonna ma sa dɔxɔ bonna ra.”

Xɔde binla fe taxamasenna

Matiyu 24.32-35, Luka 21.29-33

²⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E xaxili sɔtɔ xɔde binla fe ma. A yiine na maɲingi, a deene yi mini fɔlɔ, ε a kolonma nen nayi fa fala jɛmɛn bata maso. ²⁹ A na kiini, ε na feni itoe to ligε waxatin naxan yi, ε a kolonma nen nayi fa fala waxati saxin bata maso, a bata a so deen yetεen li. ³⁰ N xa jɔndin fala ε xa, to muxune mi dangue mumε fɔ na feene birin liga. ³¹ Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna danguma nen. Koni n ma falane mi danguma habadan!”

Muxu yo mi na waxatin kolon

Matiyu 24.36-44

³² “Muxu yo mi na lɔxɔn nun waxati saxin kolon hali malekan naxanye ariyanna yi hanma Muxuna Dii Xɛmɛna, fɔ Fafe Ala keden peena. ³³ E a liga ε yeren ma, ε yi lu ε yεε ra yi amasɔtɔ ε mi na waxatin kolon. ³⁴ A ligama nen alo xɛmɛn naxan keli a konni, a siga sigatini, a yi a senben nadangu a walikene ma, a yi wanla so e keden kedenna birin yii. A yi a fala banxi xunna xa, a xa lu a yεε ra yi. ³⁵ Awa, ε lu ε yεε ra yi amasɔtɔ ε mi banxi kanna fa waxatin kolon, xa jɛnbanna na a ra ba hanma kɔε tagini hanma subaxani donton wugan ma hanma xɔtɔnni. ³⁶ Xa a fa sinma, a nama ε li xixɔnli! ³⁷ Awa, n naxan falama ε xa, n na a falama muxune birin nan xa. E lu ε yεε ra yi!”

14

Mangane yi yanfani tɔn Yesu ma

Matiyu 26.1-5, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53

¹ A bata yi lu nun soqe firin benun Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* nun Buru Tetaren Sanla† xa a li. Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi katama Yesu suxu feen na yanfani alogo e xa a faxesa. ² E yi a fala, e naxa, “En nama a liga sanla waxatini alogo yamaan nama sɔnxɔ sɔnxɔ.”

Latikɔnɔnna sa fena Yesu ma

Matiyu 26.6-13, Yoni 12.1-8

³ Yesu yi Simɔn dogonfontɔna banxini Betani taani waxatin naxan yi, a yi a degema, ɲaxanla nde yi fa, a so banxini. Alabasita gɛmɛn muranna suxi a yii latikɔnɔnna sare xɔdɛxɛn yi naxan kui naxan xili naradi. A na muranni bɔ Yesu xun ma a latikɔnɔnna sa a xunni. ⁴ Muxuna ndee yi na yi, ne yi xɔlɔ, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Latikɔnɔnni ito yikalaxi nanfera? ⁵ A yi sare nɛn dangu walikɛɛn ɲɛɛ keden saranna ra, na gbetin yi so yiigelitɔne yii.” E yi ɲaxanla mafala kati!

⁶ Koni Yesu yi a fala, a naxa, “Ɛ fata a ma, ɛ a mafalama nanfera? A bata fe faɲin naba n tan xa. ⁷ Amasɔtɔ yiigelitɔne ɛ fema waxatin birin, ɛ fe

* **14:1:** Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxesa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. † **14:1:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi saxi naxan kui xii solofere sanli ito bun. E sarɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

fajin nabe e xa nen, xa e wa, koni n tan mi luma e fema waxatin birin yi. ⁸ A nɔɛ naxan lige, a bata na liga. A bata latikɔnɔnna sa n fatin ma, a yi a yitɔn n maluxun lɔxɔna fe ra benun na waxatin xa a li. ⁹ N xa nɔndin fala e xa, n ma falan Xibaru Fajini ito na rali dunuɲa yire yo yi, naxanli ito naxan ligaxi, na fan falama nen, yamaan yi e miri a ma.”

Yudasi yi Yesu yanfa

Matiyu 26.14-16, Luka 22.3-6

¹⁰ Na xanbi ra, Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandii fu nun firinna nde, na yi siga saraxarali kuntigine fema Yesu so feen na e yii. ¹¹ E yi e tuli mati a ra seƵani, e yi a nata a e xa gbetin so a yii. Nanara, Yudasi yi feɛɛn fen fɔlɔ, a xa Yesu so e yii.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe

Matiyu 26.17-25, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni 13.21-30

¹² Buru Tetaren Sanla lɔxɔ singena, yeɛɛɛ diin faxama lɔxɔn naxan yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na, xarandiine yi Yesu maxɔdin, e naxa, “I waxi a xɔn ma, nxu xa sa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala i xa minen yi?”

¹³ Awa, Yesu yi a nungu muxu firin ma e ye, a yi e rasiga, a naxa, “E siga taani, e xemena nde toma nen ige feɲɛn dɔxi a xun ma, e bira a fɔxɔ ra. ¹⁴ A na so denaxan yi, e a fala menna banxi kanna xa, e naxa, ‘Karamɔxɔ naxa, a xɔɲe yigiyaden minen e nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donse donna tiin denaxan yi?’ ¹⁵ Nayi, a banxin yire gbeena nde yitama e ra nen kore banxin kɔɛ ra, a yitɔnxi ki fajɪ, e xa donseen nafala en xa mɛnni.” ¹⁶ Xarandiine yi keli, e siga taani, e sa

feene birin li na alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala.

¹⁷ Ninbanna to a li, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi fa. ¹⁸ E yi e dεgema waxatin naxan yi, Yesu naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, ε tan naxanye ε dεgema n fεma, ε tan nde keden n yanfama nεn.” ¹⁹ Xarandiine yi sunu han, e yi e bode maxɔdin fɔɔ keden keden yεεn ma, e naxa, “N tan nan a ra ba?” ²⁰ Yesu yi e yabi, a naxa, “E tan muxu fu nun firinna nde keden nan a ra nxu nun naxan nxu yiin nagodoma lenge kedenna kui yati! ²¹ N tan Muxuna Dii Xεmεn faxama nεn alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna yεε ra naxan n tan Muxuna Dii Xεmεn soma yamaan yii! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumε!”

Marigina ximenna fe

Matiyu 26.26-30, Luka 22.15-20, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25

²² E yi e dεgema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, “E a tongo, n fati bεndεn nan ito ra.”

²³ Na xanbi ra, a yi igelengenna fan tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, e birin yi e min a ra. ²⁴ Yesu naxa, “N wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xɔn. A minima muxu wuyaxi nan xa. ²⁵ N xa jɔndin fala ε xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han n mɔn yi a min Alaa Mangayani.”

26 Na xanbi ra, e betin ba,† e siga Oliwi Geyaan fari.

Piyeri yi a mε Yesu ra

Matiyu 26.31-35, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38

27 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E birin ε mema n na nen, amasotō a sebexi Kitabuni, fa fala, ‘N xuruse rabaan faxama nen, yexεene birin yi xuya ayi.’” § 28 Koni n na keli sayani, n sigama nen ε yεε ra Galile yamanani.” 29 Piyeri yi a yabi, a naxa, “Hali bonne birin e mε i ra, n tan mi na lige!” 30 Yesu yi a fala Piyeri xa, a naxa, “N xa jōndin fala i xa. To kōεen na, benun dontonna xa wuga sanja ma firin, i yetena a falama nen dōxōna ma saxan a i mi n kolon.” 31 Piyeri yi a yabi a sōbεen na, a naxa, “Hali en birin faxa, n mi a fale mumε, fa fala n mi i kolon!” Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

Yesu yi Ala maxandi nakōni

Matiyu 26.36-46, Luka 22.39-46

32 E yi siga yirena nde yi naxan xili Getesemani. Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E dōxō be, n tan xa sa Ala maxandi.” 33 Na xanbi ra, a Piyeri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra, a bōnen yi rafōrō, a yi sunu. 34 A yi a fala e xa, a naxa, “N bōnen nafōrōxi han n faxa. E lu be, ε lu ε yεε ra yi.”

35 A yi a masiga ndedi, a yi bira bōxōni, a yi Ala maxandi alogo a xa nō na tōrō waxatin makuyε a ra. 36 A yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe Ala,

† 14:26: E namunna nan yi a ra e xa betin ba na sali waxatini fata Yaburin sorana nde ra keli Yaburin 113 han Yaburin 118 kui.

§ 14:27: Sakari 13.7 Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na. E na Yesu faxa, a xarandiine birin xuyama ayi nen.

baba, i nœ feen birin ligε nen. Təɔya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fə i tan sagona.” ³⁷ Na xanbi ra, a mən yi xεtε, a yi a xarandiine li xixənli. A yi a fala Piyeri xa, a naxa, “Simən, i xiin nen ba, i mi nəxi luyε i yεε ra yi hali waxatidi? ³⁸ E lu ε yεε ra yi, ε yi Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni. E niin waxən feen fan koni ε fati benden senben mi na.”

³⁹ A mən yi siga, a sa Ala maxandi, a mən yi xεtε na falane ma. ⁴⁰ A mən yi xεtε, a xarandiine li xiye, bayo xixənla bata yi e suxu. E mi yi fa a kolon e a yabin naxan na. ⁴¹ A mən yi xεtε a saxandeni a yi a fala e xa, a naxa, “E mən xima ba? E mən ε matabuma ba? E a lu iki, waxatin bata a li! A mato, n tan Muxuna Dii Xemen bata so hake kanne senben bun ma iki. ⁴² E keli, en siga. Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, a bata fa!”

Yesu suxu fena

Matiyu 26.47-56, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12

⁴³ A mən yi fala tiini, Yudasi, Yesu a xarandii fu nun firinna nde yi fa, ganla biraxi a fəxə ra saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne nun yamaan fonne naxanye rafa. Silanfanne nun gbengbetenne e yii.* ⁴⁴ Naxan yi a yanfama, na bata yi taxamasenna fala nun, a naxa, “N na muxun naxan sunbu, a tan nan na ra. E yi a suxu, kantan muxune yi siga a ra!”

⁴⁵ Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, “Karaməxə!” A yi a sunbu. ⁴⁶ Nayi, e dutun Yesu ma, e yi a suxu! ⁴⁷ Muxun naxanye yi tixi na dexən, na nde yi a silanfanna botin, a yi Saraxarali

* **14:43:** Silanfanna: Sofane yengeso dege mana.

Kuntigi Singena konyin tunla sege a ma. ⁴⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bata fa n suxudeni silanfanne nun gbengbetenne e yii alo mafu tiin nan yi n na nun. ⁴⁹ N yi e fema loxo yo loxo, n yi xaranna tima Ala Batu Banxini, e mi n suxu. Koni a fere mi na fo Kitabuna falan xa kamali.”

⁵⁰ Na xanbi ra, xarandiine birin yi a raberin, e yi e gi. ⁵¹ Banxulanna nde yi biraxi Yesu foxo ra, a bitinganna nan tun yi mafilinfilinxi a ma. E yi a suxu, ⁵² koni a yi a dugin lu e yii, a ragenla yi a gi.

Yesu Yahudiya mangane yetagi

Matiyu 26.57-68, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 19-24

⁵³ E yi Yesu tongo, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singena banxini. Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karamoxone yi e malan na. ⁵⁴ Piyeri yi bira a foxo ra, koni e yi tagi kuya, han Saraxarali Kuntigi Singena tande ma. A doxo kantan muxune fema teen xon e maxaradeni. ⁵⁵ Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi kata sereyana nde fendeni Yesu xili ma alogo e xa a faxa. Koni e mi sese soto. ⁵⁶ Muxu wuyaxi yi wulen seren ba Yesu xili ma, koni sereyane mi yi lanxi e bode ma.

⁵⁷ Muxuna ndee mon yi keli e wule sereni ito ba Yesu xili ma, e naxa, ⁵⁸ “Nxu a xuiin mexi nen a falama, a naxa, ‘N na Ala Batu Banxini ito kalama nen adamadiine naxan nafalaxi, n yi gbete ti soge saxan bun ma, adamadiine mi naxan tiye.’ ”

⁵⁹ Koni hali ne fan, e sereyane mi lan e bode ma.

⁶⁰ Saraxarali Kuntigi Singen yi ti e birin yetagi, a Yesu maxodin, a naxa, “Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xon ba?” ⁶¹ Koni Yesu mi fala

yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen mən yi a maxədin, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na ba, Duban Kanna a Diina?” ⁶² Yesu yi a yabi, a naxa, “A tan nan n tan na. Awa, ε birin n tan Muxuna Dii Xεmεn toma nεn dəxi Ala Sεnbεmaan yiifanna ma. E yi n famatəən to kundani keli kore.” ⁶³ Saraxarali Kuntigi Singen yi a domani bə, a naxa, “En mako mi fa sereya yo ma sənən! ⁶⁴ E bata a xuiin mε a Ala rayelefuma. E mirixi a ma di?” E birin yi a yalagi, e naxa, a lan nεn a xa faxa. ⁶⁵ Ndee yi e dεgen namini fəlb Yesu ma. E yi a yεεn maxidi, e yi a bənbə, e naxa, “Nabiya falane ti!” Kantan muxune yi a suxu, e yi a bənbə.

Piyeri a mε fena Yesu ra

Matiyu 26.69-75, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27

⁶⁶ Piyeri yi dəxi tanden ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena walikε naxanla nde yi fa. ⁶⁷ A to Piyeri to a maxarε, a yi a mato ki fajni, a naxa, “I tan fan yi Yesu Nasarəti kaan fəxə ra.” ⁶⁸ Koni Piyeri yi a tandi, a naxa, “N mi a kolon i waxi naxan fala fe yi,” a siga tanden so dεen na. Nayi, dontonna yi wuga. ⁶⁹ Walikε naxanla to a to mənni, muxun naxanye yi tixi na, a mən yi a fala ne xa, a naxa, “A tan muxuna nde nan ito ra.” ⁷⁰ A mən yi a matandi. Waxatidi danguxina, muxun naxanye yi tixi na, ne mən yi a fala Piyeri xa, e naxa, “A tan nde nan i tan fan na yati, amasəto Galile kaan nan i tan fan na.” ⁷¹ Nayi, Piyeri yi a kolə dangane ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N mi xεmεni ito kolon ε naxan ma.”

⁷² Na waxatin yeteni dontonna mən yi wuga a firindeni, Yesu falan naxan ti, na yi rabira Piyeri ma, a naxa, “Benun dontonna xa wuga san̄na ma firin, i a falama nən d̄ox̄na ma saxan a i mi n kolon.” Nayi, a yi wuga f̄ol̄.

15

E siga Yesu ra Pilati f̄ema

Matiyu 27.1-2, 11-14, Luka 23.1-5, Yoni 18.28-38

¹ Subaxani saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karam̄x̄one nun kitisa yamaan birin yi a feen nagidi. E yi Yesu xidi, e yi a xali Pilati f̄ema. ² Pilati yi a max̄din, a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?” Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.” ³ Saraxarali kuntigine yi Yesu kansun fe wuyaxi ra. ⁴ Nanara, Pilati mən yi a max̄din, a naxa, “I mi e yabin ba? A mato, e bata i kansun fe wuyaxi ra.” ⁵ Yesu mi tin fala yo tiyε. Pilati yi kabε na ma kati!

E Yesu faxa feen nagidi

Matiyu 27.15-26, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16

⁶ E yi darixi nən kasorasa keden bejin̄ε sali l̄x̄ni, yamaan na naxan ma fe fala. ⁷ Na waxatini x̄m̄ena nde yi na naxan yi xili Baraba, a yi kasoni e nun muxu murut̄xin naxanye keli mangan xili ma, e faxan ti. ⁸ Yamaan yi fa Pilati mafan, a xa a dari feen liga e xa. ⁹ Pilati yi e max̄din, a naxa, “E waxi a x̄n ma n xa Yahudiyane mangan bejin̄ ε xa?” ¹⁰ Amas̄to a yi a kolon a saraxarali kuntigine Yesu soxi a yii x̄x̄l̄nyaan nan ma.

¹¹ Koni saraxarali kuntigine yi yamaan nadin, alogo Pilati xa Baraba nan bejin. ¹² Pilati mɔn yi falan ti yamaan xa, a naxa, “Ɛ naxan xilima fa fala a Yahudiyane mangana, n xa nanfe liga a ra?” ¹³ E yi sɔnxɔ, e naxa, “A gbangban wudin ma!” ¹⁴ Koni Pilati yi e maxɔdin, a naxa, “A fe jaxin mundun ligaxi?” Koni e sɔnxɔn yi siga gboε ayi, e naxa, “A gbangban!” ¹⁵ Pilati yi tin a xa yamaan nafan feen naba. Nanara, a yi Baraba bejin e xa. A yi yamarin fi a Yesu xa bulan, e yi a gbangban wudin ma.

Sofane yi Yesu magele

Matiyu 27.27-31 Yoni 19.2,3

¹⁶ Yamana kanna sofane yi Yesu xali yamana kan banxini, sofane ganla birin yi e malan. ¹⁷ E yi doma mamiloxin nagodo a ma,* e wudi yii jali kanne dɛnbε kɔmɔtin na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna. ¹⁸ E yi lu a magele, e naxa, “I xɔnyε, Yahudiyane mangana!” ¹⁹ E yi tamina nde tongo, e lu a bɔnbε a xunna ma, e yi e dεgen namini a ma, e yi e xinbi sin a yεtagi, e a binya mageleni. ²⁰ E to yelin a magele, e doma mamiloxin ba a ma e mɔn yi a maxidi a gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni wudin ma.

E yi Yesu gbangban wudin ma

Matiyu 27.32-44, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27

²¹ E yi lan xεmena nde ra naxan yi xili Simɔn Sirɛni kaana, Alesandire nun Rufu fafe. A yi kelima xεen ma siga taani. E yi a karahan a xa Yesu faxa wudin tongo. ²² E yi siga Yesu ra han na

* **15:17:** Doma mamiloxin findixi mangane domaan na. E fa a mangayaan nan magelema.

yireni denaxan xili Gologota, naxan bunna neɛn, “xun xori yirena.” ²³ E yi mirihi nun manpaan basanxin so Yesu yii alogo a xa a min, nde yi ba tɔɔyaan na, koni a mi tin a rasuxɛ. ²⁴ Awa, e yi a gbangban wudin ma, e yi masɛnsenna ti lan a dugine yitaxun feen ma. ²⁵ E yi a gbangban wudin ma soge raxɛnxɛn waxatini. ²⁶ E yi a kansun kɛdin seɓɛ fa fala “Yahudiyane Mangan nan ito ra.” ²⁷ E yi muɓade firin gbangban wudine ma Yesu fɛma, keden a yiifanna ma, keden a kɔmɛnna ma.

²⁸ Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa, “A yate nɛn alo fe ɓaxi rabane.” ²⁹ Dangu muxune yi a makonbi e yi e xunni maxa, e naxa, “Ee! I tan naxan Ala Batu Banxin kalama, i yi a ti soge saxan bun ma, ³⁰ awa, iki, godo i keli wudin kɔɛ ra, i yi i yetɛ rakisi!” ³¹ Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne fan yi Yesu magele na kiini, e yi a fala e bode xa, e naxa, “A bata bonne rakisi, koni a mi nɔɛ a yetɛ rakise! ³² Nxu xa Alaa Muxu Sugandixina, Isirayila mangan to godɛ iki keli wudin ma alogo nxu xa denkeleya a ma!”

Muxun naxanye yi gbangbanxi wudin ma a fɛma, ne fan yi a makonbi han!

Yesu faxa fena

Matiyu 27.45-56, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30

³³ Dimin yi so yiren birin xun na yanyi tagini han se din waxatin yi maso. ³⁴ Na waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini lengben, a naxa, “Eli, Eli, lama sabakitani?” Na bunna neɛn fa fala, “N ma Ala, n ma Ala, i n nabɛpinxi nanfera?”†

† 15:34: Yaburi 22.2

³⁵ Muxuna ndee yi tixi na yi, na ndee yi a xuiin mε, e naxa, “Ɛ tuli mati, a Nabi Eli xilima!” ³⁶ E tan nde yi dugi dungin tongo, a siga a giyε, a sa a sin minse muluxunxini, a yi a so wudin xun na, a yi a ti Yesu xa. A yi a lan Yesu dεen ma, a naxa, “A mame, nxu xa a to xa Nabi Eli a ragode keli wudin kε ra!”

³⁷ Yesu yi a xuini te fangan na, a faxa.

³⁸ Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bε firinna ra, fεlε a xunna ma han a labena.

³⁹ Sofa Kuntigin naxan yi tixi wudin yεtagi nun, na yi Yesu xuiin mε, a yi a faxa kiin to, a naxa, “Alaa Dii Xεmεn nan yi a ra yati!”

⁴⁰ Naxanla ndee yi tixi wulani, e a matoma. Mariyama Magadala kaan yi ne yε nun, e nun Mariyama, Yaki xuri nun Yose nga e nun Salome.

⁴¹ Ne nan yi biraxi a fεxε ra Galile yamanani nun a malideni. Naxalan wuyaxi gbεtεye fan yi na naxanye fan fa a fεxε ra Yerusalen taani.

Yesu maluxun fena

Matiyu 27.57-61, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42

⁴² Ninbanna bata yi a li. Yuma lεxεn nan yi a ra Matabu Lεxεn nan yi na xεtεn bode. ⁴³ Yusufu Ari-mate kaan yi fa, muxu gbeen nan yi a ra kitisane malanni, naxan fan yi Alaa mangayaan mamεma, na yi susu sigε Pilati fεma a maxεdindeni Yesu binbina fe ma. ⁴⁴ Pilati na mε waxatin naxan yi fa fala a Yesu bata faxa, a yi tεrεna na falan na. A sofa kuntigin xili, a yi a maxεdin xa Yesu bata faxa. ⁴⁵ Pilati to sofa kuntigina falan mε, a yi yamarin fi, a e xa Yesu binbin so Yusufu yii. ⁴⁶ Yusufu yi kasangenna sara, a yi a binbin nagodo, a yi

a kasangen, a sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili. Na xanbi ra, a gεmε gbeen makutukutu gaburun dε ra. ⁴⁷ Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bonna, Yose nga, ne yi a matoma e Yesu sa dεnaxan yi.

16

Yesu keli fena sayani

Matiyu 28.1-8, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10

¹ Matabu Lɔxɔn to dangu, Mariyama Magadala kaan nun Mariyama, Yaki nga nun Salome yi latikɔnɔnna sara alogo e xa sa a sa Yesu binbin ma. ² Xatin xɔtɔnni sogen te waxatini, e yi sigama gaburu dεen na, ³ e yi e bode maxɔdin, e naxa, “Nde gεmεn makutukutuma, a yi a ba gaburun dε ra en xa?” ⁴ E fa e yεen nakele, e yi a to a gεmεn bata yi makutukutu, a ba gaburun dε ra. Na gεmεn yi gbo han! ⁵ E yi so gaburun kui, e banxulan doma fixe kanna nde to dɔxi yiifanna ma, e gaxu kati!

⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “E nama gaxu, ε Yesu Nasareti kaan nan fenma naxan gbangban wudin ma. A mi be, a bata keli sayani! E a sa be nin. ⁷ Koni ε siga, ε sa a fala a xarandiine nun Piyeri xa, ε naxa, ‘A sa ε lima Galile yamanani, ε sa a toma nεn na yi, alo a fala ε xa kii naxan yi.’ ” ⁸ E kui fuxin yi siga e giye keli gaburun kui, e xuruxurunma. Koni e mi sese fala muxu yo xa amasɔtɔ e yi gaxuxi han!

Yesu yi mini kenenni Mariyama Magadala kaan xa

Matiyu 28.9-10, Yoni 20.11-18

⁹ Yesu to keli sayani xatin subaxani, a mini Mariyama Magadala kaan nan singe xa kenenni,

a jinan soloferen kedi naxan fɔxɔ ra. ¹⁰ Mariyama yi sa na xibarun nali Yesu fɔxɔrabirane ma, naxanye yi wugama Yesu jnan feen na. ¹¹ Awa, e to a me a Yesu niin mɔn bata bira a yi, a Mariyama bata a to, e mi la a ra.

Yesu yi a yεε yita a xarandii firin na

Luka 24.13-35

¹² Na xanbi ra, Yesu yi a yεε yita e tan muxu firinna nde ra kii gbεε yi kiraan xɔn ma, e yi sigan tima burunna ra waxatin naxan yi. ¹³ E yi xεε, e sa na fala bonne xa, koni e mi la e ra.

Yesu yi a xarandiine xε

Matiyu 28.16-20, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kεwanle 1.6-8

¹⁴ Na xanbi ra, Yesu yi mini kenenni xarandii fu nun kedenne xa, e yi e dεgema waxatin naxan yi. A yi e maxadi e denkeleyatareyaan nun e bɔɔε xɔdεxyana fe ma amasɔɔ naxanye a to a niini, e mi la ne ra. ¹⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “E siga dunuɔa yiren birin yi, ε n ma falan Xibaru Fajin kawandin ba daala birin xa. ¹⁶ Naxan na denkeleya, a rafu igeni, na kisima nεn. Xa naxan mi denkeleya, na yalagima nεn. ¹⁷ Naxanye na denkeleya, e taxamasenni itoe ligama nεn n xinli: E jinnan kedima nεn, e yi xui gbεε nεnεne fala, ¹⁸ e yi saɔine suxu e yiine ra, e dabarin don, sese mi liga e ra. E yiin sama nεn furetɔne ma, e yi e rakεndεya.”

Yesu te fena ariyanna yi

Luka 24.50-53, Kεwanle 1.9-11

¹⁹ Marigi Yesu yelin falan tiyε e xa waxatin naxan yi, a te ariyanna yi a sa dɔxɔ Ala yiifanna

ma. ²⁰ E yi siga kawandin badeni yiren birin yi. Marigin yi walima e xɔn, a yi a falan senbe so taxamasenne ra.

Kisin Kiraan Kitabuna

**The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.
La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin
Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers
de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la
Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012
Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de
la Bible. Cette création est mise à disposition selon le
Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas
de Modification 3.0 Unported disponible en ligne
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou
par courrier postal à Creative Commons, 171 Second
Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.**
copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78